

# Ardealul Juridic

Revistă de Drept și de Unificare Legislativă  
Doctrină, Jurisprudență, Legislație comparată

Revista apare regulat la 1 și 15 a fiecărei luni afară de lunile de vacanță Iulie și August (iar în cursul anului excepțional ca număr dublu) când apare odată pe lună

Abonamentul pentru Instituții și Autorități 600 Lei pe 1 an  
Advocați . . . . . 500 Lei pe 1 an  
Magistrați . . . . . 400 Lei pe 1 an  
Un număr simplu . . . . . 30 Lei  
Un număr dublu . . . . . 35 Lei  
Un număr vechiu . . . . . 40 Lei

Redacția: Str. Calea Victoriei No. 53.  
Telefon 590. Administrația: Str. Regina Maria 18 (Radio Reclame România S.A.) unde se primesc abonamente și orice cereri de adăie. Telefon 630

Director fondator și redactor responsabil: **VASILE M. DIMITRIU** Consilier la Curtea de Apel din Cluj

## Colaboratori:

**Alexandrescu Traian**  
Fost Prim-președinte de Tribunal  
Avocat din București

**Anca Justin Leontin**  
Judecător Trib. Cluj

**Ceur Aslan Ernest**  
Consilier la Curtea de Apel Timișoara

**Balașiu Paul**  
Consilier la Curtea de Apel din Cluj

**Bartha Ignat**  
avocat din Cluj

**Boila Romul**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Botez Corneliu**  
Consilier la Inalta Curte de Casație

**Dimitriu Vasile**  
Profesor la Universitatea din București

**Docan P. George**  
Presedinte Tribunalul Buzeu

**Filipescu Constantin**  
Consilier la Curtea de Apel din Cluj

**Filipescu Ricard**  
Judecător tribunalul Cluj

**Hajeganu Emil**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Kis Maurițiu**  
Profesor universitar pensionar

**Lazar Aurel**  
Fost ministru, Avocat Oradea-Mare

**Marta Alexandru**  
Prim președintele Curtii de Apel  
Timișoara

**Micșa Pompei**  
Prim președintele Curtii de Apel Cluj

**Munteanu Victor**  
Avocat din Sibiu

**Negrea Camil**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Onișor Victor**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Pastia P. Vasile**  
Judecător la Trib. Cluj

**Petrescu F. Vasile**  
Judecător de ședință la Trib. Sibiu

**Popp Romulus**  
Prim președintele Curtii de Apel  
Brașov

**Porușiu Petre**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Praporgescu Ștefan**  
Consilier la Curtea de Apel Oradea-Mare

**Radu Iorgu**  
Profesor la Universitatea din Cluj

**Ștețcu Emilian**  
Judecător șef la ocolul Mercurea-  
Sibiului

**Ștăncescu Ștefan**  
Prim președintele Curtii de Apel  
Oradea-Mare

**Tolciu Ioachim**  
Avocat din Cluj

**Tănăsescu Teodor**  
Consilier la Curtea de Apel din Cluj

**Xantopol Constantin**  
Fost magistrat. Avocat din Cluj

## CUPRINSUL

- Cum se aplică legile în Bucovina de I. Mănescu,  
Președinte la Curtea  
de Apel Cluj
- Unificarea legislativă . . . . . de Siliu Rădulescu  
Președinte Trib. Ilfov
- Despre paternitate și filiațiune de Alex. Cerban  
Profesor de drept civil  
la Facultatea de Drept  
din București
- Situația magistraturii creată de legea  
generală a armonizării retribuțiilor  
bugetare . . . . . de Dr. Emil Zaharia  
Consilier C. de Apel Cluj
- Responsabilitatea în materie de presă.  
Jurisprudența Curtii de Apel Oradea,  
cu opinie și notă . . . . . de V. P. Pastia,  
Judecător la Trib. Cluj
- Informațiuni

# » AGRICOLA «

SOC. AN. DE ASIGURĂRI GENERALE

FONDATA  
1906

FONDURI DE GARANȚII LEI: 35,473.258

*Primește asigurări în toate ramurile*



Direcțiunea generală: București, Calea Victoriei Nr. 11  
Direcțiunea regională: Cluj, Str. Nicolae Iorga 11

Reprezentanțe: Toate orașele din România

# Banca Centrală

PENTRU INDUSTRIE ȘI COMERȚ  
SOC. AN. IN CLUJ

Str. Reg. Maria Nr. 1-3

Capital: Lei 50,000.000

Fondri: Lei 18,000.000

Filiale: Alba-Iulia, Bistrița, Hafeg, Sibiu, Turda



Secția de cereale - Secția de Coloniale  
Fabrică de surogat de cafea „Centrala“  
Secția specială pentru ciment - Secția de bancă și devize - Execută tot felul de operațiuni bancare, plăți pe toate piețele interne și streine  
Depunerile se fructifică în condițiunile cele mai favorabile - Impozitul după depuneri îl plătește institutul

LEGATURI DIRECTE CU AMERICA!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

# BANCA CHRISSOVELONI

SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ

CAPITAL  
ȘI REZERVE  
LEI 350,000.000

SUCURSALA CLUJ  
SEDIUL CENTRAL BUCUREȘTI

Sucursale: Constantinopol, New-York, Brăila, Constanța, Galați, Sibiu. // Bănci affiliate: Banca de Devize și Lombard, București, Banca Ardeleană Casa de Economie Cluj, Chrissoveloni & Co. Paris, Chrissoveloni & Co. Viena

TELEFON: 379, 62, 427, 980

# CASA DE PĂSTRARE ȘI BANCA

DE CREDIT DIN  
CLUJ SOC. AN.  
CLUJ, PIAȚA UNIRII

Capitaluri proprii Lei  
77,000.000

7  
SUCURSALE:  
IN DEJ, DICIOȘAN.

Efectuază  
avantajos  
orice afaceri bancare

MARTIN, ALBA-IULIA ȘI TÂRGU-MUREȘ

# Banca Generală a Țării Românești București,

Brăila,  
Brașov, Cluj,  
Constanța, Craiova,  
Galați, Giurgiu, Oradea  
Mare, Ploiești, Sfântul  
Gheorghe, Târgul  
Măgurele

Societate Anonimă

Capital vărsat Lei 60,000.000 // Rezerve Lei 50,000.000  
Adresa Telegrafică: „GENEROMANA“

# Ardealul Juridic

Revistă de Drept și de Unificare Legislativă  
Doctrină, Jurisprudență, Legislație comparată

Revista apare regulat la 1 și 15 a fiecărei luni afară de lunile de vacanță Iulie și August (iar în cursul anului excepțional ca număr dublu) când apare odată pe lună

Abonamentul pentru	Instituții și Autorități	600 Lei pe 1 an
Advocați	.....	500 Lei pe 1 an
Magistrați	.....	400 Lei pe 1 an
Un număr simplu	.....	30 Lei
Un număr dublu	.....	35 Lei
Un număr vechi	.....	40 Lei

Redacția: Str. Calea Victoriei No. 53.  
Telefon 590. Administrația: Str. Regina Maria 18 (Radio Reclame România S.A.) unde se primesc abonamente și orice cereri de adje. Telefon 630

## Cum se aplică legile în Bucovina

Patriarhală, cum era Justiția în Moldova pe timpul anexării Bucovinei de către Austria, ea ținea cont de obiceiurile pământului. Din cărțile de judecată cari s'au aflat în ocolul Câmpulungului moldovenesc, colectate fiind de regretatul distins magistrat bucovinean T. V. Stefanelli, fost consilier aulic în Liov, noi putem conchide că dreptatea se împărțea pe atunci cu multă chibzuință, autoritățile domnești mai ales luând pătura țărănească sub aripa lor protectoare.

Situația s'a schimbat cu totul sub noua oblăduire streină, pe care scriitorul contemporan Ion Budai-Deleanu a caracterizat-o foarte elocvent în raportul său, pe care l-a adresat ca inspector al guvernului autorităților centrale imperiale, informatorul competent aflând din acest raport cuvinte destul de grele la adresa judecătorilor streini din Bucovina.

Iată ce zice în această privință Ion Budai-Deleanu: „Persoane fără valoare, vagabonzi de nemic, calfe de bărbieri, ba chiar și lachei au fost aplicați în Bucovina ca judecători“.

Pe aceștia scriitorul amintit îi face fără înconjur după purtarea lor „hoji privilegiați“ ținând drept „peșteri de tâlhari“ biurourile judecătorești și încheie că judecătorii streini din Bucovina sunt concomitent judecători și părți, execută pe țărani în mod arbitrar și îi calicesc escamotându-le moștenirile în mâini streine (Cfr.: I. Budai-Deleanu. Scurte observări asupra Bucovinei în traducerea lui Bogdan-Duică și Constantin Loghin, Istoria literaturii române din Bucovina în legătura cu evoluția culturală și politică, 1926, Cernauți, pag 4—7).

Strecurându-se plângerile băștinașilor până la cancelaria imperială din Viena, guvernul central nu s'a hotărât să schimbe sistemul care nu-i dispăcea ci din contra îi convenia

hotărând de a-și îmbrăca atitudinea în alte forme mai deghizate cari, mutatis mutandis, au fost păstrate în multe privinți până în timpurile noastre.

Este locul să amintim de unele contracte odioase patronale de justiția Bucovinei de altă dată și cari au avut drept urmare exproprierea sătenilor din regiunile muntoase cari astfel rămași în sapa de lemn nu aveau alt rost decât să se expatrieze ca proletari salahori în țări streine.

Cele mai uzitate din aceste contracte erau așa numitele contracte de rentă viageră prevăzute la par. 1284 al codului civil austriac prin care crășmarul strein se înțelegea cu sătenii mai în vârstă de a-i întreține, de a le furniza mai ales băuturi spirtoase cât vor trăi, de a-i îngropa după obicei făcându-le comăndul, cum se zice, dar obținând în schimb ca echivalent averile acestor moșnegi seduși în crășmă fără știrea familiei lor, cari decedau cu zile din cauza consumului excesiv de alcool de multe ori și otrăvit.

O altă convențiune, mai semnificativă pentru degenerarea morală în care ajunsese „colonia“, erau contractele mai rare de arendare ale veniturilor parohiale, în schimbul unei redevențe fixe lunare plătite preotului de crășmarul satului care dobânda prin aceasta dreptul de a se tocmi direct cu locuitorii săteni asupra prețului funcțiilor eclesiastice și de a percepe taxele convenite de la ei, dând, în consecință preotului cedent indicațiune necesare spre a oficia serviciile divine plătite antreprenorului.

Cu toată imoralitatea acestor contracte lovite de nulitate absolută, instanțele judecătorești nu ezitau de a le respecta și a da mână de ajutor pentru a le aduce la îndeplinire.

De altfel, justiția în Austria niciodată n'a fost considerată mai mult decât o lature a puterii executive servind ca unealtă docilă

interesele guvernărilor străine. Principiul democrat al separației puterilor n'a putut afla nici odată aprobarea absolutizmului austriac care respingea din capul locului orice idee modernă, menită de a reduce omnipotența capului statului prin controlul reciproc al celor trei puteri constituite în stat.

Constituția noastră consacrand principiul separației puterilor și acordând puterii judecătorești independența ei firească care decurge din sistemul modern adoptat, hotărârile instanțelor de judecată nu se mai dau în Bucovina ca altă dată în numele suveranului ci cu drept cuvânt în numele legii.

În ceea ce privește executarea hotărârilor era în Austria în aplicare un sistem cu totul deosebit celui românesc.

Fiindcă justiția funcționa numai ca o ramură administrativă separată a puterii executive, pronunțându-se, în consecință, hotărârile judecătorești în numele împăratului, ele erau, ca atare, executorii după ce rămăneau definitive putându-se realiza fără a avea nevoie de a fi investite cu vre-o formulă executorie.

Noua Constituție creiază în Bucovina o altă situație fiindcă punerea în aplicare a hotărârilor judecătorești se face de o putere de stat cu totul deosebită aceleia în al cărei nume s'a judecat. Pe când, cum am amintit, în Austria intervenia, pentru judecarea și executarea unei afaceri de drept, una și aceeași putere de stat, după noua rânduială constituțională, au a fi puse în mișcare într'un astfel de caz două puteri de stat separate și anume cea judecătorească care hotărăște și cea executivă care realizează, prin ajutorul forței publice, hotărârea dată. Din considerentele expuse, rezultă că hotărârile judecătorești au nevoie să fie investite cu formula executorie care le dă putere legală spre a putea fi aduse la îndeplinire.

Cu toate că principiile expuse par a fi clare, în Bucovina se practică încă până azi sistemul abrogat al unității puterii constituite în stat pentru judecare și executare, însă de astădată cu rolul inversat al puterii de stat interveniente, de oarece hotărârile pronunțate, cum e just, în numele legii, nu se mai investesc, conform obiceiului austriac, cu nici o formulă executorie în numele Regelui, ci se execută în baza unor simple încheieri date ca emanațiuni ale puterii judecătorești. Instanțele bucovinene trec astfel peste principiul constituțional al separației puterilor constituite în stat confundând puterea judecătorească cu cea executivă. Nu-i mirare că multe instanțe jude-

cătorești din vechiul regat cari au aprofundat chestiunea din punct de vedere constituțional, sesizate fiind pe cale de comisiuni rogatorii de a aduce la îndeplinire astfel de încheieri executorii din Bucovina, refuză de a le da curs, sub cuvânt că nu ar avea putere legală lipsindu-le formula executorie având după părerea noastră deplină dreptate.

Suntem de părere că nu pretindem ceva ilegal sau imposibil dacă cerem ca instanțele judecătorești bucovinene să abandoneze vederile austriace intrând în legalitate și aplicând încheierilor de admieri de execuțiuni formula executorie indispensabilă spre a putea fi realizată după noua Constituție.

Nu credem că ar fi de prisos, pentru caracterizarea mentalității austriace, să mai arătăm că justiția penală era considerată ca făcând parte integrantă din poliția represivă, infracțiunile grele având chiar denominațiunea de crime polițienești, justiția civilă având, pe de altă parte, în practică mai mult un caracter de poliție preventivă, de oarece îi incumbă sarcina de a menține liniștea în stat prin aplanarea diferendelor cu caracter privat dintre cetățeni.

Din concepțiunea că instanțele judecătorești au a fi considerate ca așezăminte ale administrației publice, făcând parte din poliția internă, decurgea consecința lipsei aproape desăvârșite de solemnitate pe la judecătorii și tribunalele din Bucovina, fiind la ordinea zilei de a vedea judecători și avocați fumând în ședință și putându-se, pe de altă parte, observa cum avocații se rezimau nerespectuos cu coatele de mesele judecătorești și cum părțile și martorii angajau adeseori în cursul desbaterilor discuții aprinse laolaltă cari, deși de multe ori degenerau în insulte reciproce, rămăneau nesancționate de nici o penalitate nici măcar disciplinară.

Putem zice că acum suntem pe cale bună de a purifica justiția noastră de astfel de năravuri cari cu toate acestea mai persistă în unele locuri din cauza îngăduinței prea mari și neadmisibile a unor magistrați mai slabi de fire.

Și raportul aproape cazon și lipsit de colegialitate care dănuia între magistrați nu se poate altfel explica decât prin faptul că ordinul judecătoresc nu s'a avântat sufletește pe o treaptă mai înaltă, care să-l ridice în opinia publică, fiindând, ca o consecință a inerției morale și astăzi regretabilul abuz de a vedea cum instanțele de apel continuă a întrebuița, cu ocazia aprecierii hotărârilor

pe care au a le cenzura, expresiuni de multe ori ofensatoare la adresa magistraților de la primele instanțe. Este timpul suprem de a înălțura și această urmă indezirabilă a unei mentalități streine.

Alte cazuri mai sunt în măsură a ne arăta cât de înrădăcinată mai este concepțiunea veche în Bucovina:

Astfel, deși art. 8 din Constituție nu admite în stat nici o deosebire de naștere sau de clase sociale desființând privilegiile evului mediu, notarii publici nu țin nici acum, aproape după un deceniu dela unire, cont de principiile legii fundamentale a statului și iscălesc fără jenă chiar în calitatea lor oficială actele publice cu titlurile lor de nobilime desființate având stampile și antete la imprimatele lor la fel.

Mai lipsește ca domnii notari să întrebuițeze în locul emblemei statului vechile lor blazoane cavaleresti.

Dacă considerăm că notarii publici sunt menținuți ca persoane de încredere ale statului, credem că această impietare asupra Constituției nu se poate tolera.

Nu mai vorbim de faptul că art. 23 din Constituție care dă actele stării civile în atribuția administrației publice nu s'a pus în Bucovina până azi în aplicare, amânându-se această măsură legal impusă de la un an la altul și aducând astfel puterea civilă un omagiu nejustificat clericalismului administrativ austriac.

Afară de aceasta, mai putem observa în Bucovina o atmosferă regionalistă uneori de indiferență și alte ori chiar de repulziune față de noua legiferare română, care atmosferă pe cât e de condamabilă din punct de vedere național, pe atât e și de nejustificată din considerente de drept, pentru că legile noastre nouă și mai ales cele post-constituționale au în prima linie în vedere omogenizarea vieții juridice, fiind în acest sens, legi de unificare cari urmează a fi necondiționat respectate.

O parte din jurisprudența tribunalelor bucovinene, care e îndrumătoare pentru judecătoriile provinciale, nu pare a fi accesibilă principiului enunțat de noi, ținând cu orice preț la zestrea vechilor legi austriace chiar în materii regulamentate de noile legi românești și trecând cu totul peste principiul de drept „lex posterior derogat priori.” În această ordine de idei arătăm că, deși art. 53, din recenta lege a avocaților, stabilește un monopol profesional în favoarea avocaților înscriși în tablou, în ceea ce privește reprezentarea justițiabililor la autorități, — art. 45 alin. 4

din această din urmă lege prevăzând că pentru reprezentarea în justiție se poate da mandat numai unui avocat și admitând o singură excepție la acest principiu, art. 129 din legea pentru organizarea judecătorească, care îngăduie magistraților să poată pleda cauzele lor personale, etc. — instanțele judecătorești din Bucovina continuă a admite ca reprezentanți în justiție și alte persoane, precum: funcționari administrativi, ingineri și chiar brigadieri silvici, când ei sunt trimiși din partea procuraturii de finanțe din Cernăuți ca instituțiune de contencios al statului și al așezămintelor de utilitate publică, organizată prin decretul ministerial din 9 Martie 1898. Nu țin deci cont de faptul că art. 123 din legea avocaților abrogă toate dispozițiunile de orice natură din întreg teritoriul României cari privesc drepturile avocaților și mențin, printr'o interpretare neînțeleasă și în desconsiderarea unei legi românești de unificare, un regulament vechiu austriac care admitea și neadvocați ca reprezentanți în justiție într'o epocă când ideea monopolului avocațial nu era deloc simpatizată de legiuitorul austriac (Cfr. Jurisprudența generală, anul III, n. 27 din 15 Ianuarie 1925).

Noua lege a avocaților nu pare a avea șansa de încetățenire în țara lui Ștefan cel Mare. Astfel, deși art. 41 alin. 2 din citata lege fixează normele de procedură, determinând modalitățile de judecată și termenul de apel de 10 zile pentru judecătorii, un tribunal hotărăște că un apel introdus peste termenul fatal de 10 zile nu ar fi tardiv, fiind de părere în considerentele puțin judicioase ale hotărârei sale, că legiuitorul român, deși a creat o lege unificatoare pentru avocați, nu s'ar fi gândit la procedura civilă bucovineană care prevede termene de apel destul de scurte, de 14 zile și conchizând că legiuitorul ar fi vrut să prescurteze numai termenul de apel de 2 luni din vechiul regat. Sic! (Cfr. Jurisprudența Generală, anul III no. 2 din 15 Ianuarie 1925, speța 69).

Că nici legea accelerării nu a ajuns mai departe decât până la vechea frontieră putem deduce din cazul următor:

Vechile dispozițiuni ale par. 494 și 496 din procedura civile austriacă relativ la procedura înaintea instanțelor de apel dădeau acestor foruri dreptul de a remite după plac afacerea primei instanțe, când erau de părere că desbaterile ar fi complete, având însă și ele dreptul facultativ de a completa singure desbaterile. Acest drept al instanțelor de apel degenerând într'o practică abuzivă de a tri-

mite procesele de nenumerate ori primelor instanțe, chiar când erau de complectat probe neînsemnate și ușor de administrat sau chestiuni pure de drept, inconvenientul a fost remarcat cu ocazia desbaterii legii de accelerare și astfel s'a dispus prin art. 43 din noua lege, ca desbaterile și judecățile în apel să fie supuse cap. III al legii de accelerare care prevede o accelerare reală procedurală ne mai admitând pentru viitor promenadele de la instanța de apel la cea de fond și înapoi, instanța de apel putând evoca fondul.

Instanțele de apel din Bucovina nu înțeleg însă să respecte dispozițiunile imperative și bune ale legii de accelerare considerând-o neextinsă și asupra teritoriului acestei părți din țara unită. (Cfr. Jurisprudența Generală, anul IV, no. 40 din 9 Decembrie 1926, speța no. 1628).

Cine ar crede că numai în civil ființează o atmosferă neprietenoasă legiurii de unificare dă greș, căci la fel e și în penal:

Fiind între altele extinsă procedura penală română despre atribuțiunile judecătorului de instrucțiune și asupra Bucovinei trebuie să ținem cont în acest domeniu numai de rânduiala românească.

Principiile conducătoare ale procedurii penale române nu admit ca judecătorul de instrucțiune să delege alte organe cu instrucțiunea cazului cu care a fost investit în rem și în personam.

Altfel era după procedura penală austriacă care da dreptul de a delega judecătoriiile cu instrucțiunea de cazuri penale.

Cu toate că astfel de delegări generale nu mai sunt admisibile fiind cu totul streine legiitorului român, unii judecători de instrucțiune din Bucovina le mai practică și sunt foarte rău impresionați de retrimiterile cazurilor din partea judecătoriiilor material incompetente; fac chiar plângeri pentru nerespectarea delegațiunilor ilegale manifestând fără înconjur necunoștința noii stări de drept. (Cf. Jurisprudența Generală, anul IV, no. 40 din 9 Decembrie 1926, speța 1859).

Ne mărginim la exemplele date pentru caracterizarea mentalității încă inerente unor împărțitori de dreptate din Bucovina la ale căror argumentări puțin serioase de a aplica cu orice preț legiurile austriace putem răspunde numai în sensul lui Caragiale că ei par a adopta principiul, să facem Unificarea dar să nu schimbăm nimic.\*

O. Ternaveanu.

### Chiria după noua Lege din 1927

Chiria pe care o reglementează noua lege a chiriilor la contractele pe care le prelungește, este de două feluri: Chiria propriu zisă sau chiria legală după cum se exprimă art. 15 și sporul de chirie.

Chiria legală este cea prevăzută de art. 12 și 13; iar sporul de chirie este chiria ce se plătește peste cea prevăzută de art. 12 și 13 și de care se ocupă art. 15, 16 și 17 din Lege.

Aceste două feluri de chirii sunt distincte și bine specificate de lege nu numai prin denumire, dar și prin regimul la care le supune,

Chiria legală este hotărâtă chiar de lege, pe câtă vreme sporul de chirie parte este hotărât de lege (art. 17) iar parte rămâne să fie hotărât de comisia arbitrală, bine înțeles când va fi cazul.

În această chestie este de mare însemnătate dispozițiunile art. 41 și 47 din lege și de aceia îmi propun să le comentez.

Art. 41 începe așa: „cererile pentru fixarea chiriei, în conformitate cu dispozițiunile acestei legi, se vor putea introduce în fața comisiei arbitrale în curs de 60 zile de la promulgarea legii“ (15 Aprilie 1927).

Ce trebuie înțeles prin „fixarea chiriei“? Trebuie înțeles după cum am arătat mai sus fixarea chiriei în genere, adică fixarea chiriei legale și a sporului de chirie, când pentru ambele feluri, va fi nevoie.

Chiria legală nu se hotărăște de comisia arbitrală de cât atunci când nu se cunoaște sau este contestată chiria din 1914 sau 1916, caz impus de logică și de care se ocupă și art. 47 alin. 3

Sporul de chirie se hotărăște de comisia arbitrală în cazurile prevăzute de art. 15 și 16 iar în cazul art. 17 numai dacă, fiind mai mulți locatari, se ivesc dificultăți în privința determinării sumei ce fiecare trebuie să plătească.

Cine va trebui să apeleze la oficiul comisiei arbitrale?

Din aliniatul 3 și 4 al art. 41 rezultă că proprietarul trebuie să facă această cerere:

Iacă aceste texte: „Petiționarul va arăta numele pronumele profesiunea și domiciliul *chiriașului*, imobilul sau apartamentul ce ocupa, chiria ce plătește și ori ce alte informațiuni necesare comisiei pentru fixarea chiriei și al sporului ce-l pretinde“.

„La cerere se va anexa certificate toate actele de care se servește petiționarul spre a dovedi venitul *chiriașului său* precum și un certificat liberat de percepția respectivă, constatator de impozitul ce-l plătește chiriașul pe venitul global“.

\* Vezi Cur. Judiciar din 12 Iunie 1927.



În ce privește sporul de chirie, legea este și mai categorică.

Iată cum începe art. 15 și 16: „proprietarul sau coproprietarul este în drept a cere comisiei arbitrale un spor de chirie... etc.“.

În ce privește elementele necesare la fixarea chiriei legale, adică stabilirea chiriei din 1914 și 1916, legea prin art. 47 al 3, pune îndatorirea și chiriașului de a se adresa comisiei arbitrale atunci când nu poate stabili care este chiria din 1914 și 1916.

Prin urmare numai în acest caz, chiriașul va trebui să apeleze la oficiul Comisiei arbitrale, deși ni se pare nelogică această îndatorire.

Era logic să se lase numai în sarcina proprietarului clarificarea acestei stări de fapt, el fiind mai în măsură de a face proba.

Art. 47 pune ca primă teză în aliniatul I. un principiu general când zice: „Chiriașul va plăti chiria la epocile fixate prin contractul de închiriere“, adică, dacă între părți există un contract de închiriere și în acel contract se fixează epocile de plată a chiriei, de exemplu: lunar, trimestrial, semestrial sau anual, plata are să se facă conform stipulațiunii contractului.

E drept că prin teza ce urmează, legiuitorul pare că se dezice. Iacă textul: „pentru anul 1927 însă chiria datorită pe semestrul de la Aprilie la Octombrie, o va putea plăti până la 6 Mai 1927“.

Consequent ar fi fost să se zică: „pentru anul 1927 însă chiria datorită pe prima epocă fixată prin contractul de închiriere o va putea plăti până la 6 Mai 1927“.

Dacă însă ne gândim că legea a fost alcătuită de persoane din vechiul regat, unde aproape ca regulă generală, plata nu se face de cât semestrial, e lesne de înțeles, că legiuitorul a voit să vorbească *de eo quod plerumque fit* și deci cazul trebuie luat mai mult ca un *exemplum per gratia*.

Dar mai la vale art. 47 are un alt aliniat care zice: „Chiriașii cu contracte verbale, cum și aceia cu contracte fără termen (?) vor plăti chiria la 23 Aprilie și 26 Octombrie ale fiecărui an“.

Acțiune pare că legiuitorul, a voit să intervină în mod arbitrar și să reglementeze epocile de plată.

E greu de înțeles rațiunea.

Ar fi rațional pentru cazul când contractele de care se ocupă, n'ar prevedea epoci de plată, dar acest lucru e greu de închipuit.

Art. 47 mai are o dispoziție în alin. 1.

„Sporul datorit pe baza acestei legi, afară

de cel ce urmează a se stabili de comisia arbitrală se va achita cel mai târziu la 23 Mai 1927“.

Din acest text rezultă că este vorba de un spor care nu are nevoie să fie stabilit de comisia arbitrală și de alt spor care are nevoie să fie stabilit de comisia arbitrală.

Acest lucru e adevărat.

Art. 17 prevede sporul ce nu are nevoie să fie stabilit de comisie, bine înțeles în cazul când un singur chiriaș locuiește imobilul; iar art. 15 și 14 prevede sporul ce are nevoie să fie stabilit de comisie.

Textul de mai sus al art. 47 al. I. se referă la sporul din 17 când obligă pe chiriaș să îl depună până la 23 Mai 1927, pe cel din art. 15 și 16 nu este obligat să-l depună până ce nu se va fixa de Comisia arbitrală.

Relativ la sporul din art. 17, logica face o excepție și anume pentru cazul când imobilul are mai mulți locatari și cu număr de odăi diferit. În cazul acesta urmând ca să se dividă impozitele imobilului pe cameră și părțile necăzând de acord, depunerea sporului până la 23 Mai 1927 este o imposibilitate până ce nu-l va determina Comisia arbitrală.

Unii cred că până la 23 Mai 1927, trebuie să se depune și chiria veche unită cu diferența dintre vechea chirie și noua chirie impusă de noua lege.

Textul legii este destul de categoric. El fixează termenul de 23 Mai 1927 pentru spor nu pentru quantumul chiriei legale.

Chiria legală trebuie plătită, bine înțeles cea datorată pentru prima epocă contractuală, până la 6 Mai 1927, aceasta rezultă tot din art. 47 al. I. și se confirmă de aliniatul 5 al art. 18: „Până la pronunțarea comisiei arbitrale, chiriașii chemați înaintea lor vor plăti la termen chiriile astfel cum sunt fixate de art. 13“.

O singură excepție, impune logica deși legea nu o face în mod formal.

Chiriașul va depune chiria legală, dacă are siguranța elementelor din care se deduce, adică dacă știe sau este indubitabil pentru el, chiria din 1914 sau 1926. Sau dacă nu o știe sau este în dubiu asupra cantității el sau chiar nu a fost închiriat imobilul la acele epoci, cum o va putea depune, până ce comisia arbitrală nu o va stabili?

Posibilitatea acestei situații a prevăzut-o și legiuitorul când prin art. 47 al. 3 se exprimă: „În cazul când chiriașul care beneficiază de dispozițiunile acestei legi, nu poate stabili care era chiria reală la 6 Mai 1914

și 23 Aprilie 1916, aceasta se va stabili în urma cererii chiriașului de comisia arbitrală după roluri sau acte propuse de părți“.

Un text care poate produce nedumeriri, este al. VI-lea al art. 18. Acest text se exprimă astfel: „Cei prevăzuți la art. 15, 16 și 17 (vor plăti până la pronunțarea comisiunilor arbitrale) chiria plătită în ultimul an“.

Luat acest text în înțeles strict, ar urma ca toți chiriașii să nu plătească decât chiria pe anul trecut și deci dispozițiile aliniatului 5 din acelaș articol, care dispune ca să se plătească noua chirie (art. 13) să fie înlăturate.

Dacă n'am lua în considerare decât dispozițiile art. 17 ne întrebăm, care chiriaș nu intră în acest articol?

În tot cazul, care este rațiunea, ca chiriașii din categoria art. 15, 16 și 17 să plătească în prealabil numai chiria plătită în ultimul an și nu pe cea fixată în art. 13 dacă o are clarificată?

Noi credem că este o scăpare de vedere a legiuitorului și că a voit să spună că aceștia vor plăti *sporul* din anul trecut nu chiria în genere, chiria legală rămânând reglementată și pentru aceștia tot de aliniatul 5 al art. 18.

I. Mănescu,

Președinte la Curtea de  
Apel Cluj.

## Unificarea legislativă

Această chestiune care continuă a fi de actualitate la noi, a format obiectul unei judecătoare și documentate comunicări pe care dl Andrei Rădulescu, consilier la Inalta Curte de Casație și vice-președinte al Academiei Române, a făcut-o în ședința dela 2 Iunie a acestei savante adunări.

Cu luciditatea și profesiunea cercetărilor sale în domeniul legislației cu caracter juridic, distinsul conferențiar a expus întreaga problemă a unificării cu diferitele ei aspecte. Situațiunea de azi, în care ne găsim din punctul de vedere legislativ nu mai poate dăinui fără mari inconveniente pentru unitatea statului. Justiția și administrația, din cauza diversității normelor de conducere, îngreunează raporturile dintre locuitorii țării și acelea cu străinii lăsând impresia că vechile granițe nu au dispărut și că actuala formă a statului nu este decât provizorie.

Unificarea legislativă trebuie făcută cât mai curând și cu orice preț pentru a înlătura toate aceste mari neajunsuri.

Oblecțiunile cari s'au pus înainte, că uni-

ficarea n'ar fi voită de popor, că ea ar lovi în interesele și deprinderile lui, că s'ar produce mari nemulțumiri, nu sunt serioase. Dacă ar fi astfel, nici o lege nouă nu s'ar mai putea face, pentru că e cu neputință ca dispozițiunile unei legi să satisfacă toate interesele. Unificarea nu înseamnă o nedreptățire, o asuprire a unor părți din populație, ea va fi spre binele tuturor contribuind la întărirea unității suflatești și consolidarea statului care este o tendință generală.

Conferențiarul citează tot ce s'a făcut în această privință în alte țări, precum în Franța, Austria, Italia, Germania și Elveția, arătând că, după război, această tendință este și mai puternică în Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Franța, Italia, unde se lucrează foarte activ pentru o cât mai repede și completă unificare. Mai mult încă, actualmente există o puternică tendință de unificare internațională din punctul de vedere legislativ.

Aruncând o privire retrospectivă asupra trecutului, dl Andrei Rădulescu dă amănunte interesante asupra modului cum s'a făcut unificarea sub Vodă-Cuza.

În a doua parte a comunicării, arată tot ce s'a făcut până acum la noi în această chestiune și cât mai este de făcut pentru înlăturarea operei de unificare legislativă.

Partea cea mai sugestivă a comunicării laboriosului academician este aceea în care insistă asupra modului cum trebuie a se lucra. Nu se pot face legi noi pentru toate materiile, a spus d-sa, părăsind astfel ceea ce există, după cum nu se poate admite nici propunerea de a se introduce, în întregime, unele legi străine, cum ar fi de exemplu în codul civil. Aceasta ar fi o greșală și o gravă atingere adusă culturii și dreptului românesc, care are trecutul lui și care e susceptibil de adaptare, păstrându-și caracterul.

Legile în vigoare în provinciile alipite nu pot fi extinse pe tot teritoriul statului român, pentru că aceste legi sunt de esență străină, impusă poporului român, unele înapoiate și în cea mai mare parte nu sunt mai bune decât cele din vechiul regat. Aceste legi ale noastre au un spirit latin, sunt făcute de români liber, legi naționalzate prin o îndelungată aplicare.

Pentru unificare trebuie a se lua în vedere legile din vechiul regat, să se modifice, într'un timp scurt, unele părți care sunt recunoscute că n'ar mai corespunde concepțiilor de azi și astfel să fie extinse în toată țara. În noile teritorii nu ar mai rămâne decât câteva părți,



care ar trebui introduse și în vechiul regat, cum ar fi cărțile funduare, dar ceace nu se poate face imediat. În acest fel au procedat Francezii în Alsacia și Lorena.

La noi, spunea d-l Rădulescu, situația ar fi mai ușoară, pentru că n'avem în nouile teritorii un drept mai bun decât al nostru, precum este cel german din provinciile franceze liberate.

Afară de aceasta, dacă s'ar cerceta cu nepărtinire și atenție dreptul din țările surori, s'ar vedea că nu sunt deosebiri ireductibile, așa că nu s'ar sdruncina temelile societății, cum se pretinde, prin introducerea legilor românești.

În ce privește codul penal, a cărui elaborare unitară e întocmită, ar trebui introdus cât mai repede.

Cu privire la metoda de lucru, d-l Rădulescu arată că sistemul comisiilor nu este cel mai bun. Este de preferat, spunea d-sa, ca asemenea lucrări să fie încredințate uneia sau cel mult la una sau două persoane, însă bine pregătite. Proiectele să fie date publicității, să se adune observațiunile și să se revadă textele dându-li-se forma definitivă.

Mai grea ar fi procedura în Parlament, unde cu sistemul obișnuit s'ar întârzia lucrările. Dar și aci s'ar putea găsi o modalitate mai expeditivă. Totuș s'ar putea extinde fără nici un inconvenient dreptul vechiului regat în Basarabia unde, în parte, este deja introdus.

În încheiere, d-l Rădulescu spune că s'a vorbit prea mult pro și contra unificării, dar s'a lucrat prea puțin. Ar fi mai bine ca în loc de discursuri lungi, care nu sporesc munca, să se publice observații și cercetări asupra diferitelor materii, căutând a se cunoaște legile din tot cuprinsul țării, iar nu mărginindu-se fiecare la acele din ținutul său. Multe din stările de azi ar fi fost înlăturate, părerile multora s'ar fi putut schimba, iar unificarea ar fi făcut mari progrese.

„Toți și mai ales juriștii să fie convinși de însemnătatea unificării, și lăsând la o parte interesele, prejudecățile și orice alte preocupări, să-și aducă contribuția spre a îndeplini cât mai grabnic această datorie națională pentru desăvârșirea unirii neamului românesc“.

Cu aceste cuvinte și-a terminat d-l Andrei Rădulescu comunicarea sa dela Academie, ascultată cu multă atențiune și interes de membrii alesei corporațiuni și de numerosul auditor ce a asistat la această ședință.\*

Siliu Rădulescu  
Președinte Trib. Ilfov

## UNIFICARE LEGISLATIVĂ

## Despre Paternitate și Filiațiune

Referat făcut Consiliului legislativ asupra reformelor de adus Codului Civil

Familia prezintă această particularitate care o diferențiază de celelalte instituțiuni juridice și o caracterizează în decursul timpului și în diferitele medii sociale, că constituirea și organizarea ei sunt mai mult produsul moravurilor decât rezultatul unei activități libere din partea legiuitorului.

Această particularitate se explică prin faptul că nu există o instituțiune socială care să fie în legătură mai strânsă cu sentimentele, conștiința și sufletul omului așa cum le-au plămădit ideea religioasă, ideea morală și civilizația în genere a societății.

De aci urmează că regulile relative la organizarea familiei la măsurile de apărare și drepturile recunoscute filiațiunii legitime ca și rolul și protecțiunea acordată mamei naturale și copilului natural în cercul familiei, nu trebuie să constituie o construcțiune juridică arbitrară a legiuitorului, ci să fie expresiunea complexului de sentimente și credințe care corespund la un moment dat al evoluțiunii sociale, concepțiunii pe care societatea o consideră ca fiind la baza organizării familiale; cu alte cuvinte în această materie, libertatea de inițiativă și acțiune a legiuitorului este mai redusă fiindcă el trebuie să se inspire din moravuri și să modeleze activitatea sa după evoluția moravurilor.

Dar dacă este adevărat că misiunea legiuitorului în această materie, mai mult decât în orice alta, este de a observa moravurile pentru a le aplica o reglementațiune juridică adecvată, nu-i mai puțin adevărat că această misiune trebuie exercitată cu discernământ.

În adevăr moravurile nu sunt nici uniforme nici neschimbabile căci ca și celelalte întocmiri sociale ele sunt supuse la legea generală a evoluțiunii.

Evoluțiunea moravurilor ca și a instituțiilor juridice este determinată de idealul către care năzuște mereu sufletul omenesc, ori care ar fi întreprinderile și opririle pe care le suferă în mersul său ascendent, ideal care este inspirat de noțiunea utilității și de ideea justiției.

Așa fiind intervențiunea legiuitorului pentru a reglementa familia nu va fi inutilă și nu va avea un caracter pasiv, căci prin felul cum va aprecia și sancționa moravurile variabile și în curs de transformare, el va deveni un factor care influențează conștiința publică și deci un element activ în evoluțiunea moravurilor.

În complexitatea crescândă a raporturilor sociale, din frământarea ideilor și mai ales din ciocnirea pasiunilor se creiază în mediul social anumite situațiuni și se produc anumite fapte care punând într-o lumină vie unele neajunsuri și lipsuri ale organizațiunii sociale, zguduie opiniunea publică făcând o șă iasă din starea de inerție și să sfarme cadrele stănte în care erau închise regulile moralei și dispozițiunile legii, pietrificate prin tradiție pentru ca astfel morala care trebuie să fie la baza acțiunilor omenești și a întocmirilor sociale, să și capete dezvoltarea ei firească.

Astfel pe deoparte literatura prin dramaturgi și romancieri este capabilă prin emoțiunea pe care o deșteaptă în public, analizând anumite probleme sociale, să pună în evidență care este starea ideilor la un moment dat sau să provoace chiar o anumită

\* Vezi și „Dreptul“ anul LV. No. 22.

mişcare de idei făcând să reiasă iminența unor anumite pericole, necesitatea unor anumite preocupări și urgența unor anumite reforme; pe de altă parte pe când asemenea idei noi sunt puse în discuțiunea publicului, admise de unii, contestate de alții și excluse de inerție și tradiție, se întâmplă deodată că ele ies din domeniul discuțiilor abstracte și se concretizează într-o realitate palpabilă și vizibilă transformându-se într-o faptă omenească care prin natura și efectele ei fiind incompatibilă cu starea socială existentă, produce un antagonism pe care societatea trebuie să-l rezolve.

Or, rolul legiuitorului este de a ține seamă de asemenea fapte și curente de opinii care se formează în sânul societății și să dea situațiilor create, deslegarea potrivită cu evoluțiunea necesară.

Legiuitorul codului civil francez a ținut seamă de cele 2 tendințe care constituie esența vieții sociale „tendința de conservare și cea de progres” și a dat astfel operei sale un caracter eclectic.

În adevăr în ce privește în special constituirea familiei, el se găsea pe de o parte în fața obiceiurilor și moravurilor tradiționale ale vechiului drept și pe de altă în fața reformelor legislative realizate de epoca revoluționară care s'a inspirat din idealul individualist și egalitar al filozofilor secolului al 18-lea.

În fața acestui dualism, codul civil încearcă o tranzație între moravurile tradiționale și dispozițiile dreptului revoluționar, ori de câte ori aceste dispozițiuni păreau a fi pătruns în moravuri sau cel puțin de câte ori idealul pe care acele dispozițiuni aveau de scop să-l realizeze i se păreau a fi pătruns în conștiința publică<sup>1</sup>. Spre deosebire de dreptul din epoca revoluționară care dorea să reformeze familia după concepțiunea ideală pe care și-o făurise, codul civil se mărginește să unifice și să consfințească regulile constante și sigure ale vechiului drept, normele definitiv constituite, fără să încerce a se substitui doctrinei și jurisprudenței în opera lor de adaptare progresivă a dreptului la evoluțiunea moravurilor; el n'a încercat să determine un anumit curent sau să accelereze evoluțiunea înstiluției într-o anumită direcțiune.

Legiuitorul codului civil a ținut seamă de deosebirea stabilită sub influența religiunii și a moravurilor în vechiul drept între familia legitimă și cea naturală.

Pe când familia legitimă, prin drepturile recunoscute șefului familiei și spiritul de solidaritate care însufleșea membrii ei, constituie o forță morală și economică destinată să mențină situațiunea socială a grupului în interesul tuturor membrilor și să creieze pentru copil mediul potrivit pentru dezvoltarea personalității sale, din contra rolul social al familiei naturale era cu totul redus, întrucât rudenia naturală era considerată ca o rudenie rușinoasă, fiindcă lua naștere dintr'un amor condamnat de morala creștină.

Însă viața pe care copilul natural a primit-o fără să o ceară, trebuia să fie întreținută de aceia cari i-au dat-o, cel puțin atâta timp cât copilul nu era în stare s'o facă prin propriile sale mijloace.

De aceea cutuma în acord cu moravurile și cu dreptul canonic căuta să asigure îndeplinirea acestei obligațiuni alimentare, ușurând dovada filiațiunii naturale; astfel pe de o parte maternitatea naturală se putea dovedi prin toate mijloacele; iar pe de altă

parte chiar paternitatea naturală se prezuma atunci când prelinșul tată și mama naturală au trăit împreună; paternitatea se putea dovedi prin posesia de stat și mama naturală era în drept să stabilească prin toate mijloacele paternitatea și era chiar crezută pe cuvânt în mod provizoriu, de unde adagiul: „creditor virgini pregnantii”<sup>2</sup>.

Dar în afară de afecțiunea și sprijinul tatălui și al mamei, copilul natural n'are dreptul să profite de situațiunea socială a părinților săi și nu putea să conteze pe sprijinul grupului familiei căci nu există legături de familie decât între el și părinții săi; astfel succesiunea ab intestat considerată ca o consecință și un efect al grupului familial nu se cuvenea copilului natural.

În timpul revoluțiunii franceze comitetul de legislație însărcinat de Convențiune cu redactarea unui proiect de cod civil, n'a vrut să țină seamă de tradiție în ce privește reglementarea familiei și a raporturilor dintre membrii ei; în special pe când în vechiul drept condiția copiilor naturali era cu totul deosebită de aceea a copiilor legitimi, întrucât cei dintâi fiind născuți în afară de asociațiunea familiei, nu participau la situațiune socială a părinților lor, legiuitorul revoluționar a considerat această inegalitate ca nefiind îndreptățită și în consecință prin legea din 12 brumar anul II, asimilează în mod complet copiii naturali cu cei legitimi.

În dezacord cu ideile tradiționale, legiuitorul revoluționar a admis prin urmare, că legăturile de familie pot lua naștere și în alt mod decât din căsătorie și că solidaritatea familială nu derivă în mod exclusiv din asociațiunea conjugală.

Dar asimilând cele două categorii de copii din punct de vedere al drepturilor, dreptul intermediar a îngreunat pe de altă parte situațiunea copiilor naturali în ce privește dovada filiațiunii; astfel pe când în vechiul drept căutarea paternității era admisă fără nici-o restricțiune considerându-se recunoașterea legăturilor de paternitate ca o obligație juridică susceptibilă de sancțiune judiciară, legiuitorul revoluționar a considerat recunoașterea voluntară față de cercetarea judiciară a paternității și de abuzurile la care dăduse naștere în vechiul drept, ca fiind o simplă obligație morală a cărei îndeplinire depindea de aprecierea discreționară a părintelui natural.

Legiuitorul codului civil s'a ferit să cadă în greșala legiuitorului revoluționar care a vrut să realizeze idealul de egalitate în materie de filiațiune fără de a ține seamă dacă și în ce măsură moravurile sunt pregătite în această privință; el a făcut operă tranzațională între concepțiile vechi și aspirațiunile noi, recunoscând copilului natural drepturi precuniare față de părinți, dar a renunțat să înlăture inferioritatea lui socială pe care Revoluțiunea prelindea s'o ștergă.

Pe când revoluția acordase o reabilitare morală și socială copilului natural, în codul civil ca și în vechiul drept, copilul natural este exclus din familie, căci deși art. 756 din codul civil francez, înainte de modificarea legii din 25 Martie 1896, îi acordă drepturi asupra averii părinților, totuși legiuitorul are grije să precizeze, că aceste drepturi nu le are cu titlu de moștenitor; în acest mod se pune în evidență concepțiunea legiuitorului cu privire la situațiunea copilului natural care nu-i considerat ca fiind

<sup>1</sup> Paul Lerebours-Pigeonière „la Famille et le code civil”.

<sup>2</sup> Op. cit. pag. 270 din code civil, livre du centenaire.

într-o comunitate de familie cu părinții săi; mai mult decât atât, în ipoteza specială a unui copil adulterin sau incestuos, codul civil prin art. 335 prohibă recunoașterea unui asemenea copil și deci îi refuză orice drept în averea părinților.

O altă trăsătură caracteristică a codului civil este că și însușește și chiar agravează dispozițiunile riguroase ale dreptului revoluționar relative la proba filiațiunii naturale.

Codul civil prohibă în principiu căutarea paternității naturale și nu pomeneste despre posibilitatea dovedirii filiațiunii naturale prin posesiunea de Stat admisă în vechiul drept.

Rezultă din cele expuse că în concepțiunea legiuitorului codului civil, morala și interesul social impun în mod imperios ca să se acorde toată considerațiunea și să se rezerve toate drepturile pentru familia legitimă întemeiată pe uniunea perpetuă și solidară a bărbatului cu femeia și a se menține într-o stare de inferioritate juridică, normală și socială, copii cari sunt fructul unei uniuni trecătoare.

Din acest istoric succint al evoluțiunii legislative în materie de filiațiune legitimă și naturală se desprind două concepțiuni în ce privește raporturile între aceste două filiațiuni: una din ele considerând că este nedrept ca greșala părinților să se resfângă asupra copilului, are în vedere numai interesul acestuia asimilând copilul natural cu cel legitim; alta inspirată de considerațiuni de ordin moral și social, este preocupată înainte de toate să asigure și să mențină prestigiul și situațiunea socială a familiei legitime consolidând instituțiunea căsătoriei care este la baza ei.

În acest conflict dintre tendința individualistă și cea socială, credem că se impune o soluțiune tranzacțională care introducând în legislațiunea codului civil modificările necesare pentru a îmbunătăți situațiunea copiilor naturali atât în ce privește mijloacele de dovadă ale filiațiunii naturale cât și în ce privește efectele acestei filiațiuni să nu ajungă până la sacrificarea interesului familiei legitime, asimilând în totul copilul natural cu cel legitim.

În adevăr între copilul natural și cel legitim, a existat și există încă, fiind seamă de ideile care sunt la baza organizării familiei, această deosebire ireductibilă că copilul legitim este născut într-un mediu de familie pregătit ca să-l primească prin spiritul de solidaritate și de eficiență care însufleșește acest mediu, pe când părinții copilului natural nu s'au gândit să cimenteze legătura lor printr-o uniune statornică care să-i poată servi ca sprijin și adăpost.

Legea n'ar putea să asimileze în totul copilul natural cu cel legitim fără a zdruncina situațiunea familiei legitime și a compromite instituțiunea căsătoriei, căci o astfel de asimilare ar constitui o primă de încurajare pentru uniunea liberă și desfrâul: ori asemenea legături sau uniuni trecătoare și neregulate prezintă un pericol social atât din punct de vedere al îngrijirii și creșterii copiilor naturali cât și din punct de vedere al natalității.

Inferioritatea legală a copiilor nelegitimi pe de o parte servește pentru a menține prestigiul căsătoriei și constituie în același timp un stimulent pentru concubini ca să legalizeze legătura lor pentru ca astfel să-și poată legitima copiii. Nu-i mai puțin adevărat ca opinia publică și moravurile s'au arătat favorabile să constituie între copilul natural și părinții

săi o familie de ordin inferior alături de cea legitimă. Oportunitatea revizuirii codului civil în această materie nu pare îndoelnică.

Astfel prohibițiunea căutării paternității n'a exercitat influența socială așteptată de redactorii codului civil și n'a condus la o micșorare a nașterilor naturale: căci asigurând bărbatului nerăspunderea nu mai există nici o piedică legală care să stânjenească cursul liber al pasiunii: necesitatea consfințirii dreptului cercetării paternității naturale a fost arătată în mod convingător de dl Guillier în raportul său dela Senat cu privire la proiectul care a devenit legea din 16 Noembrie 1912; l'impunité qui couvre aujourd'hui la débauche faisant désormais place à une responsabilité effective, ceux qui seraient trop facilement enclins à séduire une femme, y regardent de plus près avant de s'engager dans leurs entreprises de libertinage. Ils peuvent, dans l'état actuel de notre législation multiplier impunément leurs attaques et leurs manoeuvres. Ils n'ont rien à redouter et rien à craindre. Aucun frein n'est capable de les arrêter. Le jour, où l'homme sera bien convaincu que des relations nouées avec une femme seront susceptibles en cas de survenance d'enfant, de donner lieu contre lui à une action judiciaire le sentiment de sa responsabilité pécuniaire lui imposera une salutaire réserve. Les coureurs d'aventures et les amateurs de succès féminins, ayant à redouter les investigations de la justice sévère et se trouvant exposés à subir ses arrêts, se feront plus prudents; les dangers de leurs entreprises rendront celles-ci moins fréquentes. La morale publique y trouvera son compte au même degré que l'équité.

L'abrogation de l'art. 340 trouve sa justification dans des considérations de justice et d'intérêt social. L'enfant qui vient au monde a le droit de demander à ceux qui lui ont imposé l'existence de le faire vivre.

Dans l'acte de la génération, la responsabilité de l'homme est au moins égale à celle de la femme: il est donc tout à fait équitable qu'il partage avec elle les charges qui découlent du fait auquel ils ont l'un et l'autre concouru. Quoi de plus inique que de rejeter sur la mère tout le poids de la faute ou de l'imprudence commise et de permettre au père de se dérober ou devoir que lui impose la loi naturelle à défaut de la loi écrite? N'est ce pas dans l'abandon par le séducteur de la fille naïve, dans le dénouement qui est le triste lot de la délaissée, dans les difficultés qu'elle a vaincre pour assurer son existence et celle du petit être qu'elle a porté dans son sein, qu'il faut trouver la cause et l'excuse des avortements et des infanticides dont le nombre s'accroît chaque année?

Dar nu-i deajuns să se consfințească principiul cercetării paternității naturale, trebuie precizat ce anumite mijloace de dovadă poate să întrebuițeze copilul natural pentru stabilirea filiațiunii, atât față de tatăl cât și față de mama sa, precum și efectele filiațiunii; în ce privește în special acest din urmă punct de vedere, am arătat că o asimilare completă între copilul natural și cel legitim nu este compatibilă cu concepțiunea tradițională despre demnitatea și prestigiul căsătoriei care este baza familiei; în ce privește însă mijloacele de dovadă pentru stabilirea filiațiunii, nu există nici un motiv rațional care să justifice o deosebire între filiațiunea naturală, și cea

legitimă, cel puțin în ce privește maternitatea, dacă plecăm de la ideea, că legătura dintre copilul natural sau legitim și părinții săi, este un fapt natural derivând din comunitatea de sânge iar nu efectul civil al unui act de voință care depinde de aprecierea discreționară a părinților; prin urmare maternitatea legitimă sau naturală ar trebui stabilită cu aceleași dovezi, fiindcă în ambele cazuri este vorba de stabilirea acelui fapt material; numai în ce privește paternitatea, prin forța lucrurilor ar trebui menținută o deosebire între paternitatea legitimă și cea naturală, întrucât presumpțiunea pater is est quem nuptiae demonstrant, stabilită de art. 286 cod. civil, în lipsa unei dovezi directe imposibile, este inaplicabilă în caz de paternitate naturală; această paternitate n'ar putea să rezulte decât din anumite împrejurări sau acte și fapte emanați de la preinsul tată natural care să dea paternității sale, un caracter de verosimilitate și probabilitate, analog cu cel rezultând din art. 286 cod. civil.

Codul civil consideră filiațiunea față de mamă ca un fapt natural; în consecință, împrejurarea că femeia arătată ca mama copilului, a fost sau nu căsătorită în momentul nașterii, n'ar trebui din punct de vedere rațional, să aibă nici-o importanță în ce privește mijloacele de dovadă; cu toate acestea, legislațiunea noastră ca și cea franceză supune în principiu, proba filiațiunii naturale la condițiuni mai riguroase decât acelea stabilite pentru filiațiunea legitimă, ajungând astfel la rezultatul nelogic și nedrept de a face să depindă existența legală a unui fapt, de celitatea și personalitatea aceluia, care urmează să beneficieze de acel fapt.

Un studiu comparativ sumar între cele 2 filiațiuni, din punctul de vedere al mijloacelor de dovadă va evidenția; exactitatea aceste afirmațiuni:

Filiațiunea legitimă se stabilește față de mamă 1. cu titlu, (art. 292 codul nostru, art. 319 codul francez) adică cu actul de naștere întocmit după arătările declaranților, cari sunt în genere martori asistenți și acest act face credință despre faptul maternității legitime; identitatea copilului cu cel din act se poate dovedi, în caz de contestație cu toate mijloacele; 2. cu posesiunea de stat (art. 293 codul nostru, art. 320 codul francez); 3. cu proba testimonială sub rezerva dovezilor prealabile prevăzute de art. 296 și 297 codul nostru, art. 323 și 324 codul francez.

Când însă este vorba de maternitatea naturală, legiuitorul codului civil francez deși admite în principiu că are caracterul unui fapt natural și în consecință permite cercetarea paternității pe cale judiciară, totuși nu consfințește aplicațiunile logice ale principiului admis de oarece nu menționează actul de naștere și posesiunea de stat ca mijloace de dovadă ale filiațiunii naturale, și admite numai proba testimonială în condițiunile prevăzute de art. 341 francez, 308 român. Înălțurarea actului de naștere și a posesiunii de stat ca mijloace de dovadă ale maternității naturale, se deduce din declarațiunea făcută de primul Consul în ședința Consiliului de Stat din 26 brumar anul X, că: „Statul n'are nici un interes ca filiațiunea copiilor naturali să fie constatată“; în special în ce privește posesiunea de stat neadmisibilitatea acestei probe rezultă din faptul că: legea din 12 brumar anul II modificând vechiul drept exclude posesiunea de stat ca mijloc de dovadă, ar

fi spus-o în mod expres, ceea ce n'a făcut; din contră art. 320 francez (293 din codul nostru) menționează posesiunea de stat numai în legătură cu calitatea de copil legitim, pe de altă parte din art. 336 francez (suprimat la noi) rezultă că actul de naștere prin el însuși și independent de recunoașterea mamei, nu constituie un mijloc de dovadă a maternității naturale.

Oare din punct de vedere rațional, această deosebire făcută între cele două filiațiuni în ce privește mijloacele de dovadă, se justifică?

Când este vorba de dovedirea filiațiunii legitime, titlul adică actul de naștere face dovadă; legiuitorul pune temeiul pe declarațiunea de naștere făcută de persoanele arătate în art. 42 și 43 cod. civ. care impun această, declarațiune și această încredere se explică desigur prin împrejurarea că declarantul n'are interes ca să ascundă adevărul și fiindcă o declarațiune falsă l'ar expune la sancțiunea penală prevăzută de art. 275 codul penal. (345 cod. penal francez.)

Oare aceste motive, suficiente pentru a da forță probantă actului de naștere al unui copil legitim, n'au aceiași valoare în caz de filiațiune nelegitimă? Credem că da și considerațiunile invocate pentru a justifica deosebirea făcută, par foarte slabe; se zice în acest sens că faptul nașterii legitime este onorabil și acest fapt nu se încearcă a se ascunde, pe când sarcina unei femei nemăritate este un fapt care în genere se caută a se ascunde și deci arătarea numelui mamei în actul de naștere ar trebui suspectată (Colin et Capitant, Cours de droit civil francez, t. I, p. 293 și Planiol et Ripert, Traité pratique de droit civil français, t. II, pag. 690), putând să fie un nume de împrumut.

Această argumentațiune este foarte șubredă.

În adevăr presupunând că o femeie nemăritată ar vrea să ascundă faptul nașterii, disimulând numele său adevărat, această împrejurare n'ar fi de natură să infirmă declarațiunile martorilor asistenți astfel încât ele să inspire mai puțină încredere decât în cazul unei filiațiuni legitime; sau declaranții nu vor ști cine e mama și vor declara copilul ca născut din părinți necunoscuți; sau vor arăta numele mamei fie de acord cu aceasta, fie că mama n'a reușit să-și ascundă identitatea; ce motiv temeinic ar exista ca să bănuim sinceritatea declarațiunii și să presupunem intențiunea de a atribui copilul natural unei alte femei?

Pe de o parte riscul unei penalități în caz de declarațiune falsă și pe de altă parte posibilitatea pentru cei interesați de a face dovada contrarie arătărilor cuprinse în actul de naștere, sunt motive suficiente pentru a atribui actului de naștere aceiași forță probantă în ce privește maternitatea naturală ca și în caz de maternitate legitimă.

Casația franceză prin două deciziuni din 1 Iunie 1853 și 19 Noembrie 1856 publicate în Sirey, 1853. I, 481 și 1857. I, 97 admisesc că textele relative la dovada filiațiunii naturale fiind insuficiente, trebuiesc completate cu dispozițiuni din capitolul consacrat probelor filiațiunii legitime și prin urmare actul de naștere în care se arată mama copilului trebuie să aibă aceiași forță probantă față de mama naturală și față de cea legitimă; această jurisprudență a fost aprobată de Valette (Explic. sommaire pag. 185) de Demolombe, t. V. Nr. 505 și pare a fi în vederile lui Planiol (I. Nr. 2849). În 1872 Curtea de Casație

prin o decizie din 3 Aprilie 1872, publicată în Sirey 1872, I, 126, revenind asupra jurisprudenței sale a hotărât ca filiațiunea naturală chiar față de mamă, nu poate fi stabilită de cât prin o recunoaștere voluntară sau o hotărâre judecătorească și prin urmare actul de naștere chiar confirmat prin posesiunea de stat nu constituie o dovadă suficientă.

Cu toate acestea în sistemul jurisprudenței franceze, actul de naștere al copilului natural dacă nu dovedește filiațiunea, stabilește cel puțin faptul nașterii și prin urmare rămâne numai ca să-și stabilească identitatea în condițiunile prevăzute de art. 341 francez (308 rdmân); din punctul de vedere al necesității de a se stabili identitatea nu există deosebire între filiațiunea legitimă și cea naturală, de oarece actul de naștere prin el însuși nu stabilește niciodată identitatea care trebuie dovedită în caz de contestație, deosebirea consistă numai în aceea că în caz de filiațiune legitimă, dovada identității se poate face de plano cu martori, pe când în caz de filiațiune naturală, proba identității cu martori este în toate cazurile, subordonată la un început de dovadă înscris; această jurisprudență este criticată de mulți autori care susțin că actul de naștere al unui copil natural, chiar când cuprinde numele mamei, nu dovedește decât faptul material că un copil s'a născut, fără să dovedească în acelaș timp că femeia menționată în act ar fi mama copilului, întrucât actul de naștere n'are menirea ca să servească copilului natural ca mijloc de dovadă al filiațiunii materne. (Aubry et Rau, t. IX, par. 570, pag. 297 nota 11; Baudry-Lacantinerie, Chauveau et Chéneau, Des personnes, t. III Nr. 667; Planiol t. I, Nr. 2847.)

În ce privește posesiunea de stat, care constituie un mijloc de dovadă a filiațiunii legitime, față de mulțimea codului civil și al lucrărilor preparatorii, jurisprudența franceză a variat în cursul timpului în privința forței sale probante în materie de filiațiune naturală.

Până la 1850, jurisprudența făcea o distincțiune admitând că posesiunea de stat face dovada filiațiunii naturale față de mamă, dar nu față de tată legalmente ascuns prin principiul prohibițiunii cercetării paternității naturale.

A se vedea în special decizia Curții de Apel din Bastia din 17 Decembrie 1834 în Sirey 35, 2, 525 și decizia Casei din 10 Februarie 1847 în Sirey 1847, I, 81.

Pe la 1835 s'a pornit o mișcare doctrinală inaugurată de Demolombe care a respins deosebirea făcută de jurisprudență, pretinzând că posesiunea de stat dovedește filiațiunea naturală nu numai față de mamă, dar și față de tatăl natural; în acest sens s'a susținut că posesiunea de stat este cel mai bun mijloc de dovadă, întrucât recunoașterea voluntară a copilului natural este opera unui moment care poate fi smulșă prin surprindere, pe când posesiunea de stat presupune o mărturisire repetată, o recunoaștere constantă și continuă care prezintă toate garanțiile de libertate și sinceritate (Demolombe t. 5 No. 480).

Soluțiunea propusă de Demolombe, deși bună de lege ferenda (Avant-projet de révision du code civil belge, art. 509) fiind însă contrarie sistemului consfințit de codul civil, n'a fost admisă de majoritatea doctrinei și nici consfințită de jurisprudența franceză; din contră, dela 1860 jurisprudența revenind asupra sistemului intermediar pe care-l admisesese, a decis că

posesiunea de stat nu poate servi ca mijloc de dovadă nici pentru stabilirea maternității, nici a paternității. (Decizia din 17 Februarie 1851 în Sirey, p. 1851, I, 161ș.)

Această soluțiune admisă de jurisprudență nu se poate justifica în mod rațional căci față de mamă, nimic nu justifică o deosebire din punctul de vedere al dovezii, între copii naturali și cei legitimi; ea nu e nici logică căci admitându-se forța probantă a recunoașterii voluntare, cu atât mai mult trebuie admisă forța probantă a posesiunii de stat; în adevăr recunoașterea, considerată ca mijloc de dovadă, nu este altceva decât o mărturisire făcută odată pentru totdeauna, poate din complezență sau prin surprindere; de ce o asemenea mărturisire ar avea mai multă valoare decât mărturisirea repetată și permanentă care rezultă din o posesiune de stat; de altminterlea posesiunea de stat chiar în sistemul jurisprudenței franceze nu este lipsită de orice eficacitate fiindcă deși nu constituie prin ea însăși o probă suficientă, ea poate fi invocată cu titlu de prezumpție, atunci când există un început de dovadă în scris care face proba testimonială, admisibilă.

În ce privește proba testimonială, singurul mijloc de dovadă al maternității naturale prevăzut și reglementat de art. 308 cod. civ. (341 francez) ca și în caz de maternitate legitimă, proba cu martori nu este admisă de plano, ci subordonată la facerea unei dovezi prealabile.

Dovada prealabilă cerută în caz de filiațiune naturală pentru admisibilitatea probei testimoniale diferă ea de cea cerută pentru admisibilitatea celorlalte dovezi în caz de filiațiune legitimă?

Plecând dela premiza că legiuitorul ar fi înțeles să consfințească în această materie, două sisteme deosebite, unul pentru filiațiunea legitimă și altul pentru cea naturală, autori considerabili ca Aubry et Rau, t. 9, par. 570, p. 299 text și nota 17, Demolombe t. 5 Nr. 503 și Laurent t. 4 Nr. 111, susțin că începutul de dovadă înscris prevăzut de art. 308 este cel prevăzut în art. 1347 francez (1197 român) care consfințește dreptul comun și prin urmare trebuie să fie vorba de un înscris care emană dela mamă, pe când art. 324 francez (297 român) dând expresiunii început de dovadă înscris, un înțeles mai larg se referă nu numai la hârlia casnice emanând dela tata sau mama, ci la orice înscris emanând dela una din părțile în proces sau care ar avea un interes în chestiunea filiațiunii dacă ar fi în viață; pe de altă parte în caz de filiațiune naturală, dovada prealabilă nu poate să consistă decât în un început de dovadă înscris pe când în caz de filiațiune legitimă ea poate să rezulte și din prezumțiuni sau indicii grave; abia în ultimul timp jurisprudența franceză a înlăturat această opinie riguroasă care făcea dovada cu martori imposibilă în cazurile cele mai frecvente când mama naturală este analfabetă; rămâne însă deosebirea nejustificată că prezumțiunile și indiciile sunt excluse în materie de filiațiune naturală; în această privință art. 190 din codul italian asimilează situațiunea copilului natural cu cea a copilului legitim.

Ce trebuie să decidem în dreptul nostru cu privire la mijloacele de dovadă ale maternității naturale?

Trebuie oare să asimilăm în această privință filiațiunea naturală cu cea legitimă?



Deși textele relative la proba maternității legitime și a celei naturale sunt identice în legislațiunea franceză și a noastră, totuși autori ca Degrea (Scrieri Juridice, vol. I, pag. 87 și urm.) admit, că atât actul de naștere cât și posesiunea de stat constituie mijloacele de dovadă comune ambelor filiațiuni și pe de altă parte, că începutul de dovadă în scris menționat în art. 308. cod. civ. și trebuie interpretat în sensul larg stabilit de art. 297 cod. civ. urmează a fi înțeles prin analogie și la dovedirea maternității naturale, deoarece art. 1197 cod. civ. se referă numai la contractele patrimoniale; în acelaș sens este D. Alexandresco „Dovedirea filiațiunii naturale prin martori“, Dreptul Nr. 35 904; de părere opusă Matei Cantacuzino în „Elemente de drept civil“, pag. 198.

Jurisprudența Curții noastre de Casație, sub influența celei franceze nu admite aplicarea prin analogie a dispozițiilor dela filiațiunea legitimă la cea naturală; astfel Casația s. I. prin decizia Nr. 489—903 hotărăște „că pentru probarea filiațiunii naturale trebuie să se aplice regulile dreptului comun, astfel că începutul de probă scrisă pentru probarea acestei filiații trebuie să îndeplinească condițiile din art. 1197 cod. civ.“; în aceeași ordine de idei prin o altă decizie Nr. 135—916 Casația hotărăște că art. 296 cod. civ. care prevede posibilitatea probei testimoniale pentru dovedirea filiațiunei legitime atunci când ar exista presumpțiuni sau indici de oarecare gravitate ce rezultă din fapte constante, nu se poate înlinde și aplica la dovedirea maternității naturale, etc.“

Din contră în 1919 aceeași secțiune a Inaltei Curți prin decizia Nr. 73—919 admite că „din combinația art. 43 cod. civ., cu 275 și 276 cod. penal reiese, că actul de naștere face prin el însuși proba filiațiunii naturale în raport cu mama și chiar cu tatăl necăsătorit, când el se declară singur; iar dacă prin art. 308 cod. civ. se prescrie, că copilul reclamant nu este primit să probeze, că e acelaș cu cel prevăzut în actul de naștere decât în cazul când va avea un început de dovadă înscris, acest articol nu face decât să rezolve o chestiune de identitate între cel ce reclamă filiațiunea și cel trecut în act, chestiune care dacă nu se contestă lasă actului de naștere întreaga putere de a dovedi filiațiunea maternă“.

Rezultă prin urmare din această decizie că actul de naștere nu face dovada numai a faptului material al nașterii dar și dovada filiațiunii unui copil natural astfel încât martorii sunt chemați numai ca să stabilească identitatea în caz de contestație; cu alte cuvinte actul de naștere ar avea aceeaș forță probată în materie de maternitate naturală ca și în caz de maternitate legitimă.

Prin o ultimă decizie însă No. 601/924 publicată în Pandectele Române pe anul 1924 partea I, pag. 175, Inalta Curte revine asupra jurisprudenței din 1919 și stabilește că: codul civil prin art. 308 îndepărtându-se dela regulile prescrise pentru dovedirea maternității în materie de filiațiune legitimă stabilește alte norme pentru filiațiunea naturală în sensul că nu admite dovada maternității naturale prin actul de naștere și nu permite nici chiar dovada identității copilului natural prin martori decât în cazul când există un început de dovadă scrisă.

În ce privește în special posesiunea de stat, Curtea de Casație pe cât știm n'a avut ocaziunea a

se pronunța dacă constituie un mijloc de dovadă al filiațiunii naturale, însă Tribunalul Ilfov, sec. III c. c. prin o sentință No. 5/909 publicată în dreptul pag. 38 a decis că posesiunea de stat nu se aplică la dovedirea filiațiunii naturale.

În vechiul nostru drept nu găsim nici în codul Calimach, nici în codul Caragea vreo dispozițiune care să reglementeze proba filiațiunii naturale față de mamă.

Codul Calimach, reproducând dispozițiunile codului civil austriac, se mărginește în a reglementa în art. 208 și urm. efectele filiațiunii naturale în raport cu părinții, stabilind principiul că „fii cei nelegiuși nu dobândesc drituri de o potrivă cu cei legiuși“, dar nu se ocupă de modurile de dovadă ale filiațiunii naturale nici față de tată deși în art. 163 și 164 c. civ. austr. se arată cum urmează a se face dovada paternității naturale: din mulismul textelor nu se poate deduce altă concluziune decât aceea că această chestiune era supusă la aplicațiunea normelor de drept comun în materie de probațiune și prin urmare dovada maternității naturale se putea face prin orice mijloace.

Aceiași soluțiunea trebuie adăisă și sub codul Caragea care și el se mărginește a reglementa în art. 21 partea IV cap. III situațiunea „copilului din curvie“ adică a copilului natural din punctul de vedere al dreptului de moștenire față de mamă și rudele mamei.

Legislațiunea austriacă ca și codul civil german pleacă, în ce privește maternitatea naturală dela principiul „mater semper certa est“ și în consecință consideră dovada faptului material al nașterii și deci al filiațiunii materne ca neprezentând nici o dificultate (3), pe de altă parte cod. civ. elvețian în art. 305 stabilește acelaș principiu hotărând că „filiațiunea nelegiușă rezultă față de mamă din simplul fapt al nașterii.

Concluzia care se desprinde din analiza succintă a doctrinei și jurisprudenței relative la cercelarea maternității naturale ca și din expunerea sumară, istorică și de drept comparat privitoare la această chestiune este că atât în vechiul nostru drept ca și în cel francez (vechiu), căutarea maternității naturale era omisă fără restricțiune și fără să existe reguli speciale cu privire la mijloacele de dovadă; că legislațiunile cele mai moderne cum este codul civil german și cel elvețian, inspirându-se din principiul de drept roman că: „mater semper certa este, etiam și vulgo conceperit“ (Paul, Digeste, cartea II tit. 4, frag. 5), admite că faptul material al nașterii stabilește în acelaș timp maternitatea; așa fiind credem că soluțiunea care se impune este de a aplica pur și simplu mijloacele de dovadă consfințite pentru stabilirea maternității legitime la dovedirea maternității naturale, întrucât nu există din punctul de vedere logic și al echității nici un motiv care să justifice deosebirea făcută în această privință între copii naturale și cei legitimi.

În ce privește paternitatea naturală nici Codul Caragea nici codul Calimach nu reglementează modurile de dovadă ale acestei paternități.

Codul Caragea pare a nu admite existența legală a paternității naturale căci stabilește în par. 21, partea 4, cap. 3, principiul că „copilul din curvie este necunoscut tatălui și tatăl îi este necunoscut“; din



costră codul Calimach în art. 221 și 223, consfințește obligațiunea alimentară în sarcina tatălui natural, de unde rezultă că paternitatea naturală este recunoscută ca instituție juridică cu anumite efecte; întrucât cercetarea paternității nu este supusă la regulile și restricțiunile stabilite de art. 163 și 164 c. civ. austriac, urmează că dovedirea paternității se făcea după dreptul comun și deci instanțele judiciare aveau toată libertatea de a rezolva chestiunea.

Legea din 14 Brumar anul II și apoi codul civil francez au rupt cu tradiția vechiului drept care nu stabilise nici o restricțiune în ce privește căutarea paternității naturale, ceea ce se explică prin împrejurarea că copilul natural nu avea nici un drept în moștenirea tatălui fiind numai la obligațiunea alimentară.

Din contră legile revoluționare asimilând copiii naturali cu cei legitimi în materie de drepturi de familie și de succesiune, au ajuns să prohibe cercetarea paternității naturale, înlăturând orice dovadă alta decât aceea care rezultă din recunoașterea voluntară a tatălui exprimată într'un act autentic; în acest mod aceste lege au mărit dificultățile de dovadă în raport direct cu avantajile legate de calitatea de copil natural.

Prin art. 340 legiuitorul francez a stabilit principiul că cercetarea paternității este oprită, principiul adoptat și de legiuitorul nostru în art. 307 c. civil.

Această dispoziție nedreaptă și imorală a fost aspru criticată de literați ca Victor Hugo și Alex. Dumas-fiul, de juriști și publiciști cari au fost toți de acord să ceară abrogarea ei.

În adevăr motivele învoale pentru justificarea acestui principiu nu sunt temeinice: 1) astfel în ce privește în primul rând dificultatea sau chiar imposibilitatea de a face în mod cert dovada paternității, acest motiv n'are importanța ce i s'a dat; dacă este adevărat că nu e posibilă o dovadă directă și materială a paternității naturale ca și a celei legitime și dacă pe de altă parte este exact că în favoarea paternității legitime, se poate învoala regula *pater is est*, bazată pe o dublă prezumție, aceea a cohabitării soților și a fidelității femeii legitime prezumție care nu e aplicabilă în caz de paternitate naturală, nu este mai puțin adevărat că se pot realiza în fapt situațiuni și împrejurări de așa natură încât dovada paternității naturale să poată fi considerată ca fiind suficient făcută.

Chiar art. 307 prevede o asemenea ipoteză și anume aceea a răpirei, când răpitorul va putea fi declarat judecătoresc ca fiind parintele copilului născut; or există și alte fapte din care se pot deduce prezumțiuni de paternitate tot așa de serioase și de puternice ca și în cazul prevăzut de lege; așa spre pildă violul și posesiunea de stat prezintă acest caracter.

2. Al doilea motiv învoalat pentru a justifica prohibirea cercetării paternității naturale este teama de scandaluri și șantașe la care ar putea de naștere procesele de asemenea natură; acest motiv este tot atât de neîntemeiat, căci legea tolerează o serie de procese civile și penale tot atât de scandaloase cum sunt divorțul, tăgăda de paternitate, atentatul la bunele moravuri; adevăratul scandal rezultă din faptul existenței unei legislațiuni care permite abandonul laș al femeii și al copilului de un om lipsit de conștiință și de simțul datoriei.

Nedreptatea și imoralitatea dispozițiunii art. 307 sunt cu deosebire agravate în legislațiunea noastră prin interpretarea dată de Înalta Curte și aproape

unanimitatea instanțelor de fond, dispoziții inilor legale relative la copiii naturali; în adevăr în această interpretare jurisprudențială se admite că în sistemul legiurii noastre nu este posibilă recunoașterea voluntară a copiilor naturale (Casație, secțiuni unite, decizia No. 391 în Buletin, pag. 407 și secția I, No. 135/916 în Jurisprudența Română pe 1916, pag. 338); această interpretare admisă contrar părerii defuncțiilor Degrea și Alexandresco, deși pare a rezultă din suprimarea secțiunii a II a. din cap III relativă la recunoașterea copiilor naturali, prevăzută în codul francez, duce la rezultatul straniu că recunoașterea voluntară care în sistemul legislațiunii franceze era în principiu înainte de modificarea introdusă în 1912, singura cauză generatoare și singurul mod al stabilirii paternității naturale, este din contră, în sistemul legislațiunii noastre, considerat ca neputând avea un efect.

Art. 340 francez, din cauza caracterului său, exorbitant, n'a avut în celelalte țări, afară de România, Italia, Olanda și Serbia, succesul de imitațiune pe care l'au avut în genere dispozițiunile Codului Napoleonian.

În țările germanice și anglo-saxone s'a menținut tradiția vechiului drept; codul civil german a stabilit în art. 1717 ca regulă generală o prezumție de paternitate naturală contra aceluia care a avut relațiuni sexuale cu mama în perioada concepțiunii; această prezumție legală nu și mai produce efectul în caz de *exceptio plurium concubentium*, adică când pârîtul dovedește că în perioada concepțiunii mama a avut relațiuni sexuale și cu un altul; cu toate acestea nu se ține seama de aceste relațiuni dacă rezultă în mod vădit din împrejurări imposibilitatea ca mama să fi rămas însărcinată după urma lor (spre pildă mama era deja însărcinată în momentul celei de a doua relațiuni).

Ca perioadă de concepțiune codul german socotește intervalul de timp dela 181 până la 302 zi înaintea zilei de naștere a copilului, inclusiv ziua 181-a și a 302 a.

Dispozițiuni aproape identice găsim în art. 314 și 315 din c. civ. elvețian; paternitatea naturală este prezumată când se dovedește că pârîtul a cohabitat cu mama copilului între 300 și 180-a zi înainte de naștere; această prezumție încetează dacă fapte stabilite permit de a avea îndoeli serioase asupra paternității pârîtului.

Acțiunea în declarare de paternitate este respinsă atunci când se dovedește că mama ducea o viață destrăbălată în epoca concepțiunii.

O prezumție de paternitate analogă este stabilită în art. 163 cod. civ. austriac față de cel ce a avut relațiuni cu mama copilului în intervalul de timp dela a 6 până la a 10-a lună înainte de naștere. Spre deosebire de legislațiunile citate, care stabilesc o prezumție legală de paternitate naturală cu caracter general și prin urmare implică existența unui principiu după care cercetarea paternității naturale este admisă, fără rezervă, legea franceză din 1912 n'a substituit în locul dispozițiunii prohibitive din art. 340 a formulă generală analogă cu cea din art. 341 care permite în principiu cercetarea maternității.

Legiuitorul francez s'a mărginit să enumere în mod limitativ o serie de cazuri în care declarațiunea judiciară a paternității naturale poate să aibă loc; trebuie de altminteri să recunoaștem că această enumerațiune cuprinde în realitate cele mai multe din cazurile cari se pot ivi în viață.

Din punctul de vedere al tehnicii juridice este incontestabil că stabilirea unei reguli de drept sub forma unei dispozițiuni de principiu este preferabilă unei enumerațiuni limitative a unor cazuri concrete; ținând însă seamă de tradiția dreptului român care nu admitea în principiu existența unui raport de drept între liberi non justii în special vulgo concepți și tatăl lor, chiar dacă era cunoscut în fapt; având în vedere pe de altă parte împrejurarea că această tradiție a fost conștiințată de codul Caragea și de codul civil și prin urmare ar fi a se brusca evoluțiunea dacă am înlocui pur și simplu dispozițiunea art. 367 printr-o dispoziție contrarie lăsând astfel admiterea cercetării paternității naturale la aprecierea discreționară și fatalmente arbitrară a instanțelor judiciare; pentru aceste considerațiuni credem că este mai bine a proceda pe cale de enumerare limitativă a cazurilor de cercetare a paternității naturale; în același timp însă trebuie aduse textului francez modificările necesare; astfel ar trebui suprimate necesitatea unui început de dovadă înscris prevăzut de alineatul 2 din art. 340 în caz de seducțiune dolosivă pentru a dovedi faptul acestei seducțiuni; în adevăr dacă posibilitatea unui asemenea înscris se concepe în caz de seducțiune prin promisiune de căsătorie, necesitatea înscrisului nu se mai concepe în celelalte forme de seducțiune dolosivă ca spre pildă abuzul de autoritate; de altminterlea conform dreptului comun, dolul fiind un fapt ce se poate dovedi cu martori, nu e nici un motiv de a ne abate dela această regulă în materia noastră; de asemenea ar trebui precizată noțiunea „concubinajul notoriu”, expresiune întrebuițată în alineatul 4 al art. 380, care a dat naștere în Franța la o controversă foarte vie în special în ce privește chestiunea de a se ști dacă această noțiune implică o viață comună o cohabitațiune sau este suficient numai o continuitate de relațiuni; în fine credem că dispozițiunea art. 340 din codul francez relativă la inadmisibilitatea cercetării paternității și maternității naturale când e vorba de un copil adulterin sau incestuos nu poate fi admisă la noi fiind dat principiul din art. 677 cod. civ. care recunoaște chiar unui asemenea copil un drept de succesiune față de mamă și rudele ei ca și copilului legitim.

În ce privește recunoașterea voluntară constatăm că atât codul civil austriac cât și cel german și elvețian prevăd recunoașterea voluntară a copilului natural din partea tatălui pe cale extrajudiciară fără nici o formă în codul austriac (163 în fine), prin act public sau autentic în codul german (art. 1718), prin act autentic sau dispozițiune testamentară în cel elvețian (art. 303 al. 2); aceste legislațiuni nu reglementează recunoașterea din partea mamei fiindcă maternitatea naturală rezultă din simplul fapt al nașterii.

Codul civil francez a organizat recunoașterea voluntară a copilului natural ca mijlocul cel mai puternic de dovadă al filiațiunii naturale, atât față de mamă cât și față de tată.

În sistemul legii franceze, recunoașterea este un act individual care are forța probantă a unei mărturisiri față de cel dela care emană: chiar dacă recunoașterea cuprinde arătarea celui alt autor al copilului, această indicațiune n'are nici o valoare.

Din punctul de vedere formal recunoașterea trebuie să fie făcută în actul de naștere sau în un act autentic.

În dreptul nostru, cu toată părerea contrarie a defunților Degrea și Alexandresco, Curtea de Casație ca și cea mai mare parte a instanțelor de fond, au considerat suprimarea art. 334 până la 339 din cod. civ. francez în care se prevede ca mijloc de dovadă al filiațiunii naturale recunoașterea voluntară a mamei și a tatălui, ca o dovadă că legiuitorul nostru n'a vrut să admită recunoașterea voluntară ca mijloc de dovadă al filiațiunii naturale.

Casația noastră a căutat să justifice această intențiune presupusă a legiuitorului nostru argumentând că întrucât prin art. 677 se recunoaște copiilor naturali față de mamă și rudele ei un drept de moștenire, legiuitorul n'a vrut ca să depindă numai de voința mamei introducerea în familia legitimă a unui copil natural; acest argument nu este hotărâtor pentru a justifica excluderea posibilității unei recunoașteri, căci art. 339 francez prevăzând tocmai ipoteza unei recunoașteri mincinoase conferă oricui are interes posibilitatea de a ataca o asemenea recunoaștere.

Credem că recunoașterea voluntară trebuie admisă și la noi în condițiunile stabilite de codul francez.

În ce privește legitimarea copiilor naturali, art. 304 prevede căsătoria subsecvență a părinților ca singurul mod de legitimare.

Credem că dispozițiunea legii este prea restrictivă, întrucât se poate întâmpla că unul din părinți să fie încetat din viață înainte de a se fi celebrat căsătoria sau să fie în stare de demență și deci incapabil de a contracta o căsătorie sau în fine mama să fie o femeie destrăbălată și deci nedemnă; în toate aceste cazuri credem c'ar trebui admisă soluția conștiințată de art. 260 din codul elvețian care prevede că copilul poate fi legitimat numai după cererea unuia din părinți printr-o hotărâre judecătorească dată de tribunalul domiciliului părintelui; pe de altă parte legitimarea prin căsătorie subsecvență ar trebui să fie admisă independent de recunoașterea copiilor de către părinți care să fie obligați a declara în momentul celebrării căsătoriei dacă au copii dinainte de căsătoriei; în fine credem că legitimarea ar trebui să fie admisă și după moartea copilului natural dacă au rămas descendenți.

În acest sens art. 198 și 199 din codul italian, 1723 și urm. din codul german.\*

Alex. Cerban

Profesor de drept civ. la Facultatea de Drept din București.

\* Vezi și Curierul Judiciar No. 23 din 19 Iunie 1927.

### Situația magistraturei creată de legea generală a armonizării retribuțiunilor bugetare

„Justitia est fundamentum regnorum” — este o normă rămasă dela strămoșii noștri și acceptată până în prezent de către toate statele de drept.

Cu timpul — ca rezultat al acestei norme — s'a dezvoltat în viața statelor constituționale a treia putere aparte, puterea judecătorească.

Această putere o exercită magistrații, cari astfel sunt reprezentanți ai acelei puteri, fiindcă astfel în exercitarea înalței lor funcțiuni cu totul independenți. Această independență se manifestă și prin imovibilitatea magistraților, care nu este — după cum se în-

terpretează adeseori greșit — un favor pentru magistratură, ci o garanție pentru justițiabili. Unde ar ajunge justiția, dacă pentru distribuirea dreptății, magistrații ar putea fi mutați, cum adeseori s'ar dori?

Toți ceilalți salariați ai statului sunt *fără excepție* — agenți ai puterii executive, cari nu funcționează în mod independent ci la ordinul acestei puteri.

Iată marea și importanța deosebire între magistrați și ceilalți salariați ai statului — deosebire, ce-și află baza în constituția țării prin recunoașterea puterii judecătorești.

Este deci evident, ca rezultat acestei deosebiri numai corpul aparte al magistraturii trebuie să aibă salariu special, căci numai magistrații materialicește absolut independenți pot da garanție morală cuvenită. Statele moderne în frunte cu Anglia, cel mai constituțional stat, înțelegând importanța principiilor de mai sus, de mult a separat magistratura de celelalte funcțiuni de stat, formând corpul aparte al magistraturii; iar, statele, cari se puneau pe alt punct de vedere, azi tind în acea direcție.

Nu numai legiuitorii noștri ai armonizării au disconsiderat cu totul acele principii, deși magistratura și la noi forma mai înaintă corp aparte, și deși magistratura a cerut numai menținerea situației avute și nici decum vre-un favor sau privilegiu.

Fără de principiile mai sus dezvoltate puterea executivă, în discuțiile parlamentare numai motive personale a invocat, anume că magistrații pot fi încadrați unde sunt încadrați miniștrii și Sancțiunea Sa Patriarhul.

Din punct de vedere pur personal nimic de obiectat; puterea executivă are toată dreptatea.

Unde rămâne însă principiul constituțional, acceptat de atâtea state moderne, pe cari expunerea de motive la legea de armonizare — pare că intenționat — nici nu le amintește și în acele state sunt miniștrii și cler înalt, și totuși magistratura face corp aparte.

În general s'a putut observa, că motivele personale au jucat prea mare rol la alcătuirea legii.

Mai mult — ceea ce este o simptomă foarte tristă — s'a putut observa o lipsă de simpatie și de bună voință față de magistratură, căci i s'a creat din toate punctele de vedere o situație cu totul defavorabilă o față de celelalte categorii ale salariaților de stat. Dovada este comparația ce urmează, făcută pe baza legii de armonizare.

Art. 9 din lege stabilește suplimentul de localitate.

Când ofițerilor și în cea mai mică garnizoană li se cotește suplimentul de localitate corespunzător Capitalei, — și când în anexa III la ceilalți salariați ai statului, de exemplu la tipul 21, coeficientul aceluia supliment este 1725 (urban I), — magistratura, neaplicându-i-se anexa III, a rămas cu coeficientul 15 la sută, prevăzut în art. suscitată.

Art. 11 al legii prevede gradații pentru corpul didactic, eclesiasc și pentru medici, — și în tabloul A 14 (anexa VI) și în anexa VIII chiar și pentru corpul ofițerilor, până la gradul de general de brigadă, deși ofițerii au posibilitatea înaintării efective în ierarhia gradelor; — iar gradațiile făcând parte integrantă din salariu, au o deosebită importanță.

Tot art. 11 mai prevede diurne fixe la corpul didactic, tehnic al inginerilor și în parte la acela al ofițerilor.

Art. 26 din lege admite funcționarilor, să dețină mai multe funcții de stat. Cu aceasta dispozițiune este în conexitate, că — după cum rezultă din expu-

nerea de motive a legii — ceilalți salariați ai statului mai au și posibilitatea unei ocupațiuni profesionale în afară de serviciu. Astfel pot proceda inginerii, medicii, profesorii etc. și toți juriștii din serviciul statului, cari nu sunt magistrați și cari în consecință cu totii câștigă în mod legal sume, ce întrec mult salariul. Nu mai vorbim de profesorii universitari, cari mai au taxele mari de examene, pot fi membrii ai corpurilor legiuitoare și în diferite direcțiuni și consilii de administrație etc.

Clerul, îndeosebi cel înalt, posedă imobile și alte venituri legale.

Corpul ofițerilor are diferite favoruri, de exemplu 75% reducere pe CFR., consumuri, servitori, lucrători, automobile și trăsuri la diferitele unități, etc.

Din toate aceste gradații, diurne fixe și diferite favoruri magistratura este absolut exclusă și redusă exclusiv la salariu, după cum subliniază chiar și expunerea de motive la legea armonizării.

Împrejurarea, că magistrații pot fi profesori ai științelor de drept, nu are nici o importanță, căci numărul magistraților profesori este cu totul neînsemnat. Astfel magistratura putea aștepta, că salariul se cuprindă oareșicare recompensă. Ce s'a întâmplat însă? Salariul s'a stabilit într'un mod, ce nici decum nu corespunde înaltei chemări a magistraturii.

Anume din art. 7, 8 și 37 ai legii de armonizare rezultă clar, că coeficienții se vor stabili în fiecare an aparte. Totuși în art. 35 prin derogare dela art. 12 — și nu și dela art. 7 și 8 — coeficienții pentru magistratură se fixează nu numai pe anul 1927, dar și pe 1928. Cum însă diferența de coeficient este minimală în favorul magistraturii (1—2 la tipurile 15—21) rezultatul va fi, că în anul 1928 magistratura nu va mai avea nici minimalul favor al acelei diferențe, considerând că conform legii pentru celelalte categorii vor trebui stabiliți coeficienții din nou, cari nu mai pot fi.

Câteva exemple vor arăta și mai clar situația.

Profesorii de universitate, încadrați în timpul 19, cu întâia gradație întrec salariul consilierilor de Curte de Apel, iar cu 4 gradații pe lângă cele multe favoruri susarătate vor mai beneficia cu toții de salariu, pe care în întreg corpul magistraturii numai o singură persoană, primul președinte al Inaltei Curți de Casație, îl are, împrejurare, ce nu necesită nici un comentariu și numai de absurditate se poate califica.

Legiuitorii au scăpat din vedere că înaintarea pe loc a magistraților numai la judecătoria și tribunalul există și aceasta într'o măsură foarte redusă și că cel puțin 95% dintre consilierii Curților de Apel își termină cariera cu acest grad, considerând că n'au avansare pe loc și că posibilitatea înaintării lor în mod efectiv este foarte redusă, fiind o singură Casație față de 12 Curți de Apel.

Dreptatea ar fi impus un tratament cel puțin egal cu celelalte categorii ale salariaților de stat și să li se fie stabilit gradații și acelor magistrați, cari rămân ani de zile în același grad.

Diferința temporală de 1450 lei lunar de exemplu la tipul 21 în favoarea magistraturii față de funcționarii prevăzuți în tabloul general (anexa V), este neînsemnată, se nu zicem ridicolă, atunci când magistratura este exclusă prin însăși legea armonizării dela toate favorurile etc. ale celorlalți salariați de stat.

Această diferență nu este suficientă pentru asigurarea ea acelei garanții morale, ce magistratura trebuie să posedă. Dacă Statul impune magistraturii, să se mulțu-

mească exclusiv cu salariul și totafunci pe lângă diferite favoruri admite celorlalți salariați de stat ocupațiunea profesională în afară de serviciu, are datoria, să-i dea magistraturei recompensa cuvenită.

În caz, că legiuitorul s'ar fi interesat de situația altor State, decât la acea celor invocate în expunerea de motive, ar fi aflat lucruri cu totul edificative.

Anume în Anglia în cadrele puterii executive — după cum suntem informați — numai primul ministru și capul bisericeii beneficiază de salariul consilierilor de casație, iar în Ungaria, unde magistratura față de trecut formează deja corp aparte, magistrații au cel puțin cu 50% salarii mai mari, decât toți ceilalți funcționari de stat, cari erau încadrați mai înainte în acele clase cu magistrații.

S'ar putea spune, că magistratura deși nu are favorurile celorlalte categorii, totuși a primit recompensa printr'o încadrare mai favorabilă. Nici aceasta împrejurare nu corespunde însă stării de fapt, ceace rezultă chiar și din cele expuse, mai mult însă din cele ce urmează.

De exemplu consilierii curților de apel — făcând o comparație cu corpul ofițeresc — după legile ardelene erau încadrați egal cu colonelii și în parte cu generalii de brigadă.

Legea armonizării încadrează pe consilieri numai în acelaș tip cu colonelii comandanți de brigadă, stabilindu-le însă un salariu în lei hârtie mai mic? Astfel situația magistraților a devenit și mai nefavorabilă chiar și față de proiectul legii, conform căruia salariul consilierilor de curți de apel era stabilit în lei hârtie între salariile generalilor de brigadă și colonelilor comandanți de brigadă. Judecătorii de tribunal, cari erau egali cu maiorii și chiar și cu loc. colonelii, de prezent sunt într'un tip cu căpitanii cu gradajii primpreședinții tribunalelor, cari erau egali cel puțin cu colonelii azi sunt într'un tip cu loc. colonelii fără gradajii.

Mai subliniem, că șefii de depozite la poștă sunt încadrați egal cu judecătorii de tribunale, iar comandantul sergentilor la poliția din capitală în acelaș tip cu președinții de tribunale și primprocurorii.

Inalta Curte de Casație asemenea nu și-a primit încadrarea cuvenită.

Luând în considerare cele mai sus expuse, și situația supremei instanțe în statele constituționale, încadrarea membrilor Inaltei Curți trebuia făcută egal cu încadrarea înaltului cler (episcopi, metropolii și patriarh). Dacă șeful puterii executive, primul ministru și Sanctitatea Sa Patriarhul — nefiind șef al unei puteri aparte, sunt încadrați în acelaș tip, tot în acela trebuia încadrat și primul președinte al Inaltei Curți de Casație, ca fiind capul puterii judecătorești, putere coordonată, și nicidecum subordonată celorlalte puteri în stat.

Este cel puțin semnificativ, că după ce primul președinte al Inaltei Casații s'a încadrat în tipul 28 — cel mai înalt tip în proiect, legea prin surpriză a mai înființat tipul 29, uitând pe cel mai înalt magistrat în tipul 28!

Din cele expuse vedem felul, cum legea a soluționat situația magistraturei și putem ajunge la trista concluzie că magistratură n'a fost tratată astfel, ca în alte state constituționale, după cum împune importanța și înalta ei chemare, și că în consecință nu fără motiv am relevat lipsa de simpatie și de bună voință față de magistratură.

Magistratura, nefiind — ca celelalte categorii ale salariaților de stat — reprezentată în corpurile legiuitoare, a rămas copil vitreag al Statului. În consecință ea nu va mai putea renunța la lupta legală, ce se impune pentru prestigiul ei.

Un mijloc în acest scop ar putea fi, ideea nu este nouă — dacă ca și Universitățile — Curțile de Apel și-ar trimite deputații lor, — iar Inalta Curte de Casație senatorii ei în corpurile legiuitoare, aleși — prin înlăturarea poliției — de însuși membrii lor.

Se luptăm deci pentru înfăptuirea acestei idei, ca se putem termina odată pentru totdeauna cu legiferări cari fiind în mod deghizat a favoriza unele clase față de celelalte!

Dr. Emil Zacharia,

consilier la Curtea de Apel Cluj

## JURISPRUDENȚĂ

### Curtea de Apel Oradea-Mare

Camera de punere sub acuzare

Dec. No. 62 din 4 April 1927.

Legea presei art. 33 și 35. Moartea autorului articolului publicat într-o revistă periodică și răspunderea în locul lui a redactorului responsabil. Soluție afirmativă. Opiniune. Adnotare

Asupra opoziției făcute de Parchetul General al Curții de Apel Oradea contra ordonanței judecătorului de instrucție al Tribunalului Cab. I. cu No. 59—1927 din 21 Martie 1927 prin care declară, că nu este caz de urmărire contra lui Alexandru Maroth pentru faptul prev. și ped. de art. 1 și 3 din legea XXI din 1914. Ascultând concluziunile orale ale Domnului Procuror general, care a cerut și verbal admiterea opoziției sale.

După ce grefierul a citit actele dela dosar și după terminarea s'a retras împreună cu reprezentantul Min. Public.

#### Camera deliberând:

Având în vedere actele dela dosar.

Având în vedere deciziunea atacată, motivele ei și opoziției concluziunile orale și scrise ale Procurorului general.

Având în vedere că pentru articolele apărute în ziarul periodic responsabilitatea cade asupra redactorului responsabil, dacă autorul nu poate fi tras la răspundere (art. 33 și 35 a legii).

Având în vedere că prin moartea autorului și prin manuscrisul anexat la dosar, deși este constatat, că autorul articolului învinovat este Desideriu Szűcs, care însă a murit înainte de a se pune în curgere procedura penală în contra redactorului responsabil, sau în contra lui însuși.

Având în vedere, că legea nu specifică cazurile, cari ar fi excepționale în ce privește răspunderea girantului responsabil în caz când autorul nu poate fi tras la răspundere, ci constată scurt și fără să explice, că girantul responsabil va răspunde, când „autorul nu va putea fi tras la răspundere“.

Având în vedere, că odată pornită procedura penală practica judecătorească admite teza, că „autorul nu poate fi tras la răspundere în caz de deces, alienație mintală etc. în asemenea cazuri răspundabilitatea căzând asupra girantului responsabil (vezi comentariile cons. de Casație magh. Paul Valko la art. 33 a legii).

Având în vedere că în speșă Desideriu Szűcs autorul articolului incriminat încetând din viașă nu poate fi tras la răspundere, deci trebuie să răspundă pentru calomnia săvârșită prin presa girantul responsabil Alexandru Maroth.

Având în vedere, că articolul incriminat conține următoarele expresiuni: „Advocatul executorului, fără să aibă sentinșă definitivă judecătorească, s'a prezentat dimineașă la Bela Grosz în prăvălie, unde numai un angajat se ocupa cu lucru. Advocatul a dat ordin de a se deschide casa a luat din casierie 1000 lei pentru cheltuelile de evacuare, apoi a trecut la Goldfeder, dela care a preluat încă 6000 lei . . . etc.". Aceste expresiuni dacă ar fi adevărate ar avea armări grave disciplinare în contra avocatului vătămat.

Pentru aceste motive

#### D e c i d e

Admite opozișia Procurorului general înaintată contra ordonanșei judecătoreșului de instrucție a Tribunalului Bihor Cab. I. sub No. 642 din 2 Aprilie 1927 și declară.

Că este caz de urmărire în contra lui Alexandru Maroth, loc. în Oradea pentru faptul, că în ziarul „Nagyvárad“, acărui girant responsabil este a dat loc unui articol intitulat „Evacuări continue și urmărire lor“ etc. . . .

Pronunșată de Camera de punere sub acuzare sub presidenșia Dlui Ladislau Domokos și a membrilor Dnii consilierii N. I. Mihăescu și St. Praporgescu.

#### O p i n i u n e

Subsemnatul consilier și membru al Camerei de acuzare, difer de părerea majorității, fiind pentru respingerea opozișiei Parchetului General pentru următoarele motive:

Majoritatea camerei în deciziunea ei face o justă aplicașune a principiilor ce au dominat în Ardeal, ca rezultat al legii presei No. XLI din anul 1914, a cărei principii însă au suferit o schimbare esenșială prin modificarea dispozișionilor generale întroduse prin Constitușiunea noastră din anul 1923. Ori știut este, din punct de vedere ale principiilor dreptului public, că Constitușia unei țări este pactul fundamental pe care se sprijină întreg așezemântul ei, instituindu-se prin ea puterile publice și complectă organizare a Statului și ca atare principiile edictate prin constitușie sunt prin excelenșă de ordine publică generală, urmând a avea o aplicașune imediată și pe întreg cuprinsul țării din chiar ziua promulgării ei.

Așă pusă problema; nelăgăduit că în lipsa unei legi a presei, care abia acum se plămădește, fiind chiar proiectul trecut prin Consiliul legislativ, legea presei din 1914 va urma să aibă aplicașunea ei și pe mai departe aci în Ardeal, cu o condișune numai, de a nu conștine principii contrare Constitușiei, legea legilor, a cărei dispozișioni nu pot fi încălcate prin dispozișionile legilor ordinare. Inșăși legiuitorul constitușional a avut grijă de a fixa aceste principii dispunând prin art. 137 că până la revizuirea legilor existente în diferite părși ale Statului Român pentru a se asigura unitatea legislativă, actualele legi rămân

în vigoare, decât prin al. următor condișionează această aplicașune a legilor locale, de a nu fi contrare celor înscrise în prezenșă constitușiune, disfinșându-le chiar de la promulgarea ei, toate celelalte dispozișioni ce ar încălca prevederile ei.

Constitușia noastră garanșând tuturor libertatea de a comunica și publica opiniunile lor prin grai, prin scris și prin presă, prin articolul următor 26 stabilește și răspunderile acelor ce ar săvârși vre-o infracșiune penală prin ajutorul publicașionilor, consacrand prin al 2 al art. 26 sistemul responsabilitășei succesive.

Acest sistem al responsabilitășei succesive este consacrat și de art 33 și 35 a legii presei din 1914 aplicabilă în Ardeal, cu deosebire numai că ordinea enumerării nu este la fel cu aceea a constitușiei, și dea ce constituie o deosebire esenșială de principiile constitușionale, este că legiuitorul din 1914 prin reacșiunea textului a lăsat posibilitatea de a fi urmărite celelalte persoane responsabile, și în cazul când autorul deși cunoscut și dovedit, nu va putea fi tras la răspundere fie din cauza decesului, alinașie mintală, disparișiune în străinătate etc. sau din ori care altă cauză de imputabilitate, cum ar fi imunitatea parlamentară.

Constitușia noastră consacrand dar principiul responsabilitășei succesive sau prin cascadă, cu toată critica ce se aduce din partea multor autori (vezi Garraud) cari cer inlocuirea acestui sistem cu acel al responsabilitășei solidară, a menșinut în acelaș timp personalitatea pedepsei, principiu fundamental al dreptului penal modern, așă că nimeni să nu poată fi pedepsit decât pentru o infracșiune pe care el singur a săvârșit'o, sau la care a participat cu buna știinșă. Acest mare principiu de drept penal, aplicabil și în materie de presă după cum rezultă manifest din redacșiunea art. 26 a Constitușiei și mai ales din debaterile parlamentare, unde cu toate susșinerile deputatului V. V. Pella de a se adopta sistemul mixt al responsabilitășei unice, combinat cu sistemul pedepselor prin imprudenșă, ce este aplicat în Germania și Austria, dealfel cu rezultate satisfăcătoare, totuș textul Constitușiei a rămas nemodificat iar raportorul ei a arătat superioritatea sistemului personalității pedepsei, care astfel a rămas în picioare și cu o aplicașune integrală, pe întreg teritoriul țării Românești.

În speșă dar inșăși majoritatea camerei de acuzășune recunoscând prin deciziunea sa că autorul articolului incriminat este necontestat Desideriu Szűcs care a decedat înainte a fi deschisă acșiunea publică în contra lui, trimite în judecală pe girantul responsabil, căruia nici macar o imprudenșă nu-i este imputabilă, numai pentru a fi consecuenșă cu principiul pus de jurisprudenșă Casașiei Ungare, dar cu totul contrare acelor ce rezultă din economia principiilor noastre constitușionale astăzi dominate.



Pentru aceste motive suntem de părere a se respinge opoziția parchetului general, confirmându-se ordonanța de urmărire a Dlui jude instructor Trib. Bihor.

Consilier, *Stefan Praporgescu.*

*Notă.* Am reprodus deciziunea Camerei de Punere sub Acuzare de pe lângă Curtea de Apel din Oradea, deoarece în ea se pune — pentru prima oară înaintea unei instanțe — chestiunea responsabilității în materie de presă după noua Constituție. Divergența ivită între membrii acelei Camere se rezumă în întrebarea, dacă pentru crimele și delictele de presă responsabilitatea este cea stabilită de art. 26 din Noua Constituție promulgată la 28 Martie 1923, sau continuă a fi guvernată de art. 32 și următorii din legea XLI din 1914 relativ la organizarea presei.

Să vedem mai întâi care este diferența, în această materie, între textul Constituției și acel al Legii Presei.

Doctrinile și legislațiile moderne cunosc cu privire la responsabilitatea presei trei sisteme mai importante, și anume:

1. *Sistemul responsabilității succesive sau prin cascadă* a cărei caracteristică constă în faptul, că răspunderea cade numai asupra autorului, în cazul când acesta este cunoscut, și numai în caz contrar ea trece asupra redactorului sau editorului, cari nu vor răspunde niciodată când numele autorului se cunoaște.

2. *Sistemul răspunderii solidare*, după care toate persoanele cari au conlucrat la săvârșirea unei infracțiuni de presă vor fi pedepsite. Deci se vor urmări: autori materiali, morali, complici etc.

3. *Sistemul răspunderii unice combinat cu sistemul pedepselor prin imprudență*, a cărei caracteristică este, că se stabilește ca singură responsabilitate pentru delictul său crima comisă, cea a autorului articolului, în timp ce pentru redactor sau editor, în caz când ar publica un articol ce constituie o infracțiune, responsabilitatea decurge din ideea de culpă, adică din imprudența comisă prin faptul că au publicat articolul, fără a fi cercetat și fără a se fi convins în prealabil de persoana autorului sau de veracitatea faptelor arătate și cari ar constitui o infracțiune.

Legiuitorul constituant român, prin art. 25 și 26 din noua Constituție a consacrat primul sistem, și anume, acel al responsabilității succesive, în timp ce Legea Presei din Ardeal consacră sistemul responsabilității solidare.

Cu ocazia dezbaterilor din Camera Con-

stituțantă, s'a criticat sistemul răspunderii succesive, aducându-i-se două critici mai importante și anume: 1) că nu ar asigura în mod suficient responsabilitatea, ajungându-se adese la impunitatea autorului, care nu ar voi să-și declare numele, deoarece în această materie, dacă articolul nu e semnat sau redacția refuză de a-i arăta autorul, nici o cercetare nu se poate face pentru descoperirea adevăratului autor, organele judiciare, trebuind să urmărească persoana care urmează în ordinea succesivă arătată de articolul 26, adică pe directorul sau redactorul responsabil, când e vorba de o publicațiune periodică și pe editor sau tipograf, dacă e vorba de o publicațiune neperiodică; 2) nu se pot pedepsi complicii și deci în materie de presă se face o derogare dela principiile generale ale responsabilității penale și a individualizării acestei responsabilități, împiedicându-se de a se trage toate consecințele stabilite de lege, cu ocazia comiterii unei infracțiuni, creindu-se totodată și o responsabilitate fictivă, care constrânge adesea pe judecători de a stabili responsabilitatea față de o persoană despre care au convingerea că nu este adevăratul autor.

Dar indiferent de criticele care se pot aduce unui sistem sau celuilalt, trebuie reținut acest punct important în chestiunea pe care o analizăm, și anume acela, că sistemul responsabilității în materie de presă, stabilit prin Constituție, diferă de cel admis de Legea Presei din Ardeal. Pe când în sistemul român cel care a comandat un articol sau a îndemnat pe autor de a-l scrie nu se pedepsește, în sistemul ardelean va fi asimilat autorului. Deasemenea dacă autorul este cunoscut, textul constituțional oprește urmărirea directorului sau redactorului responsabil, în timp ce art. 34 din Legea Presei din Ardeal stabilește responsabilitatea chiar a editorului, în cazul când autorul sau redactorul, deși cunoscuți, nu pot fi trași la răspundere dintr'un motiv oarecare și jurisprudența interpretând în sens larg această dispoziție a hotărât în mod constant, dupăcum face și decizia reprodusă mai sus, că redactorul sau girantul responsabil răspunde chiar în cazul când autorul — deși cunoscut — nu poate fi tras la răspundere din cauza decesului, alienației mintale, etc. Fără a mai semnala și alte deosebiri, vedem ce diferență există între textul constituțional și Legea Presei din Ardeal.

Și atunci o întrebare elementară: Constituția prin art. 5 garantează românilor — fără



deosebire de origina etnică, de limbă sau religie — între alte libertăți și libertatea presei, iar art. 25 și 26 stabilește responsabilitatea ce decurge din această libertate. Este posibil atunci ca această responsabilitate să varieze în raport cu diferitele provincii ale Regatului? Mai e admisibil atunci când noua Constituție menită să așeze piatra fundamentală a drepturilor fiecărui român, să tolereze ca în această materie — de ordin constituțional — să se poată aplica, în mod simultan, și un alt text, care nu este în acord cu Constituția?

Ne-am afla deci în fața unui adevărat conflict de legi și anume între Constituție și Legea Presei din Ardeal. Dar un astfel de conflict este el posibil?

Încă dela intronarea regimului constituțional român din 29 Iunie 1866, Constituția și-a luat sarcina de a reglementa libertatea și responsabilitatea în materie de presă. Nici o lege specială, până astăzi nu s'a amestecat în această materie și textele constituționale au fost singurele cari au reglementat-o. Cum am putea atunci admite că în Ardeal, peste care credem (!) deasemenea că au putere de aplicații textele constituționale, această materie să fie altfel guvernată și libertatea presei s'o lăsăm la discreția legislației moștenită dela un legiuitor care consacră un alt sistem decât acel consacrat de legiuitorul constituant român? Să presupunem, că Legea Presei din Ardeal ar prevedea posibilitatea aplicării avertismentului, confiscării, autorizațiunii prealabile, cauțiunii, etc, măsuri pe care Constituția română le oprește în mod formal, s'ar putea oare aplica aceste dispozițiuni — atunci când Constituția le oprește în mod atât de imperativ? Ce-ar mai rămâne atunci din toată această libertate a presei, pe care totuși o garantează (oare numai platonice?) una din cele mai libere constituțiuni din lume?!

Dar un exemplu din altă materie pentru a evidenția absurditatea: Art. 16 oprește de a se înființa pedeapsa cu moartea (exceptând cazurile prevăzute de codul penal militar pentru cazurile de război); textul nic măcar nu desființează această pedeapsă existentă în codul penal ardelean; cărui judecător i-ar trece prin minte că pedeapsa capitală ar mai putea-o aplica? De ce atunci altă soluție în materie de presă?

Deci dispozițiunile art. 25 și 26 din Constituție își au aplicațiunea lor imediată, din chiar momentul promulgării noii Constituțiuni, adică dela data de 28 Martie 1923 și

responsabilitatea în materie de presă va fi numai cea arătată în aceste texte.

Dealtfel noua Constituție, în dispozițiunile ei tranzitorii, și-a luat sarcina de a reglementa această chestiune și dacă prin aliniatul doi al art. 137 a menținut în vigoare toate codicele și legile existente în diferitele părți ale Statului român până la punerea lor în armonie cu prevederile ei, apoi în aliniatul al treilea din acelaș text „In ziua promulgării Constituției a desființat acele dispozițiuni din legi, decrete, regulamente și orice alte acte contrare celor inscise în ea“.

Articolul 33 și urm. din Legea Presei din Ardeal sunt contrarii art. 25 și 26 din Constituție? Evident că da. Deci conf. art. 137 sunt desființate. Dar chiar fără existența art. 137, dupăcum am arătat mai sus, aceeaș soluție s'ar fi impus.

Constituția este și ea o lege ca și oricare alta, cu deosebirea, că ea e legea fundamentală de organizare a Statului și celelalte legi nu pot decât să se conforme textului și spiritului ei. Constituția poate cuprinde fie dispozițiuni cu caracter general, fie de a reglementa unele materii. Cu privire la dispozițiunile cu caracter general — aplicațiunea lor, în raport cu celelalte legi, va fi în măsura în care dispozițiunile acestor legi nu contravin textului expres al Constituției. Ele vor fi menținute în vigoare până când legi speciale vor armoniza în totul cu dispozițiile exprese ale Constituției<sup>1</sup>.

În ceea ce privește dispozițiunile prin care se reglementează anumite materii — și printre acestea sunt și cele relativ la libertatea și responsabilitatea presei — ele își au aplicația chiar din momentul promulgării Constituției. De aceea Constituția a prevăzut legi speciale în ceea ce privește contenciosul administrativ, consiliul legislativ, etc., iar când a fost vorba de reglementarea regimului presei a prevăzut legi speciale numai în ceea ce privește sancționarea nerespectării obligațiunilor impuse diverselor publicațiuni, iar nicidecum pentru dezvoltarea principiilor la care a supus regimul presei.

Dealtfel dacă privim Constituția ca o lege simplă, și deci aplicând regulile dreptului comun, orice lege nouă — abrogă în mod tacit dispozițiile contrare din celelalte legi; deci și din acest punct de vedere chestiunea libertății și responsabilității presei va fi guvernată de legea cea nouă, adică de Constituție.

<sup>1</sup> Ex. Introducerea unei părți din pr. p. r. pe tot cuprinsul țării, legiuitorul o justifică prin armonizarea Constituției cu prevederile pr. p. din Ardeal.

Dar în sprijinul soluției majorității Camerei de punere sub Acuzare de pe lângă Curtea de Apel din Oradea s'ar putea invoca un text, pe care nu-l găsim însă menționat în considerentele deciziei sale: art. 316 din legea de organizare judecătorească promulgată la data de 13 Aprilie 1925 și prin care se dispune că „până la unificarea procedurii penale și punerea ei în armonie cu dispozițiunea art. 105 din Constituție, afacerile criminale și infracțiunile de presă din circumscripțiile Curților de Apel din Brașov, Cluj, Oradea, Timișoara și Tg-Mureș, precum și cele din județele Caliacra și Durostor, vor continua a fi judecate potrivit dispozițiilor legilor în vigoare”.

Se pare deci, că în sensul acestui text Legea Presei din Ardeal este confirmată încă odată ca una din legile care își continuă puterea de aplicațiune în întregime până când procedura unificată va pune în concordanță dispozițiile ei cu acele ale articolului 105 din Constituție.

Totuş suntem de părere, că nu acesta este sensul art. 316 din Legea de org. jud., ci acest text stabilește o simplă chestiune de competență. Legiuitorul temându-se ca art. 105 din Constituție să nu fie interpretat în sensul unei imediate aplicări și deci a reînvierii juriului astfel cum era organizat în legislațiunile nilor teritorii -- cari nu corespunde intereselor Statului român — a luat măsura tranzitorie din art. 316 L. O. F. în sensul că competența instanțelor ordinare privitoare la judecarea infracțiunilor de presă și politice se menține până la unificarea procedurii penale, când urmează a fi reorganizat și juriul. De altfel interpretarea în acest sens a art. 316 legea de organizare judecătorească reiese cu suficiență din desbaterea parlamentare ce au avut loc cu ocazia votării acelei Legi în Camera Deputaților.

Astfel fiind chestiunea credem că părerea justă este cea reprezentată prin opinia separată a d-lui Consilier Șt. Praporgescu și că jurisprudența majorității, care nici nu examinează teza contrară, nu va putea fi adoptată de celelalte instanțe judecătorești.

V. P. Pastia,  
Judecător la Trib. Cluj.

Pentru lunile de vacanție IULIE și AUGUST revista apare ca număr dublu.

Numărul de la 1 Septembrie va conține multe rezumate de jurisprudență care din pricina abundenței articolelor n'au avut loc.

## INFORMAȚIUNI

A apărut în Biblioteca Juridică editura Cultura Națională 1927 București *Noua lege a Timbrului și Impozitului pe Acte și Fapte juridice din 1927 Annotată și Comentată* de dl. Corneliu Botez Consilier la înalta Curte de Casație și Justiție.

Cartea aceasta de un covârșitor interes și importanță pentru avocați și magistrați alcătuiește un volum de 584 pagini admirabil tipărit și conține — autorul ne-a dat 5 ediții anterioare — *expunerea și analiza* dispozițiilor actualei legi în ordinea articolelor cum și doctrina și soluțiunile jurisprudențiale asupra cazurilor mai complicate la care a dat naștere aplicarea legii în dispozițiunile remase în vigoare în *comparațiune* unde s'a simțit nevoie și cu legile *ardelene, bucovinene și basarabene* sau streine.

În lumea noastră juridică, d-l Consilier Botez este specialistul în legea timbrului iar lucrarea această ultimă îl așează hotărât printre savanții noștri în domeniul acestei materii. Nu trebuie să uităm că actuala lege a timbrului este proiectul de lege a d-lui Brătianu pe care d-l Lepadatu și la însușit în Martie 1927. căruia i-a adus ușoare modificări și după ce a fost consultată o comisiune de parlamentari și însuși d-l Botez ca unul ce prezidase mai înainte Comisiunea de elaborare a primului proiect de lege alcătuindu-i chiar el expunerea de motive.

Sub fiecare articol de lege se află expunerea de motive cu desbaterile parlamentare relative, rezumate de doctrină cum și jurisprudența constanță stabilită de Curtea de Casație.

Pentru ca volumul să fie ușor de consultat pentru justifiabili mai conține un *Index alfabetic al taxelor impozitelor și scutirilor* alcătuit cu pricepere pentru orientare asupra art. de lege și taxelor de plătit, pe litere alfabetice precum și o tablă de materie tot alfabetică pentru găsirea cu ușurință a materiei de doctrină și cel jurisprudențial. Cartea aceasta pentru juristii din Ardeal este după părerea noastră o binefacere, deoarece în aceste părți se aplică pentru prima oară legea timbrului unificată și se vor ivi în fața instanțelor judecătorești ca și celor fiscale chestiuni încurcate în materie de timbru a căror deslegare se găsește în Cartea d-lui Consilier Botez. Ținând apoi seamă că autorul cunoscând și legea timbrului aplicată până acum în provinciile alipite s'a referit sub textele de lege unde a fost nevoie și la vechile taxe prevăzute de legile interprovinciale abrogate, socotim că lucrarea este de un real folos mai ales în părțile unite ale țării. Costul unui volum tipărit pe hârtie velină frumos legat în pânză este de 500 lei și se găsește la editori, la toate librariile și la autor în București, Str. Nordului 4.

## Matei Balș

Sâmbătă 2 Iulie s'a făcut la București înmormântarea lui Matei Balș, consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție. Dispariția din magistratură a acestui savant judecător va fi cu greu împlinită. Reproducem cuvântarea funebă rostită în numele justiției române de către dl ministru al justiției *Stelian Popescu*:

*„Mi-a fost dat să spun la mormântul aceluia, care fu Matei Balș, ultimele cuvinte în numele Justiției românești și al meu personal. O fac cu o emoție și cu o reculegere pe care nu o vești înțelege pe deplin, de cât atunci când vești afla că pe acela căruia îi aduc azi cel din urmă salut ca ministru al justiției, în clipa când se smulge pentru totdeauna din mijlocul nostru, l-am întâlnit în pragul tinereții mele, l-am cunoscut și l-am apreciat de atunci ca pe unul din acele exemplare omenești cu care justiția se poate mândri.*

*Vlăstar al unei vechi familii boerșli, Matei Balș n'a văzut lumina zilei în țară și a venit aci după ce își făcuse cei dintâi ani de învățatură într'o limbă străină.*

*Am avut cinstea să-mi fie încredințată sarcina de a deprinde pe tânărul de atunci, cu limba și cultura noastră românească.*

*Sarcina ușoară, care a devenit pentru mine o adevărată plăcere, pentrucă mi-am dat numai decât seama de geuroasele însușiri cu cari natura îl înzestrăse pe Matei Balș.*

*Am păstrat în sufletul meu neștearsă imaginea adolescentului în sufletul căruia pătrunsesem ca îndrumător și l-am văzut sporind și înmulțind talantul care îi fusese încredințat.*

*Întrat în magistratura țării, l-am întâlnit apoi ca coleg și, după ce am părăsit magistratura, el a fost unul dintre colegii a căruia ascensiune la treptele cele mai înalte ale ordinului, precum și prestigiul de care era înconjurat, le-am urmărit în totdeauna cu un sentiment de rară satisfacție și cu un neasemănat fior de mândrie pentru întregul corp al magistraturii care s'a împodobit cu el.*

*El a adus în slujba magistraturii o minte luminată, o cultură întinsă, un spirit de o nobilă severitate și integritate și o înțelegere care chiar când a greșit, — căci este permis și omului magistrat să greșescă — a reprezentat o convingere adâncă.*

*Sobru, integru, încălzit de idealul justiției înalte, el a fost ca slujitor în templul dreptății, dintre aceia cari au făcut să prindă rădăcini adânci în sufletul națiunii încrederea în justiție.*

*Carierea lui va rămâne un exemplu în magistratura noastră și recunoscând în fața rămășițelor pamântești, neperitoarele merite cari îi vor perpetua memoria între noi, găsim tărnia de a adresa un cuvânt de mângâiere văduvei și urmașilor lui, îndemnându-i să se inspire dela viața de datorie și de lumină din care s'a împărțășit în veci regretatul Matei Balș.*

*Fie-i țărâna ușoară!*

A apărut „*Cofecțiunea de Legi și Regulamente*“ (1 Ianuar 1926—31 Decembrie 1926) editura București, Tipografia Inchisoarea Văcărești. Prețul 150 lei. Volumul este o colecție oficială întocmită de Consiliul Legislativ în conformitate cu art. 37 din Constituție și art. 3 din legea pentru organizarea Consiliului legislativ. Cartea conține toate legile votate de Parlament în anul 1926 și trecute prin Consiliul legislativ ca afare. Se află de vânzare la Consiliul legislativ Str. Luterană Nr. 21 București, și este continuarea la tomul IV a ediției oficiale de legi și regulamente în continuarea publicațiunii Ministerului Justiției.

A apărut „*Bucovina*“ revistă lunară de drept, sociologie și Criminologie sub direcția dlui profesor universitar *C. Rădulescu*, dela facultatea juridică din Cernăuți și ca primredactor pe dl *G. Alexian*, profesor dela aceeași Universitate. Constituind un serios aport literaturaturii juridice sociale române, e și prima publicațiune serioasă românească din capitala Bucovinei, utilizată pulând fi și de către magistrați și juriști ce privește materialul jurisprudențial al Casației ce publică pentru îndrumarea instanțelor din Bucovina. Redacția și Adția Cernăuți Str. Iancu Flondor nr. 7.

În cursul luni Iunie 1927 a fost scos la pensie limita de vârstă consilierul *Moise Savu* dela Curtea de Apel din Cluj. Cu această ocazie membrii Curții în frunte cu dl primpreședinte *Micșa* i-au manifestat simpatia printr'o agapă colegială.

S'a stins în floarea vârstei consilierul *Panțu* dela Curtea de Apel din Timișoara. Judecător destoinic și devoțat carierei, Panțu, moare în serviciul justiției române la consolidarea căreia și-a închinat munca vieții întregi. Regretele unanime ale colegilor cari l-au prețuit, rămân drept mângâiere familiei lui îndurerate.

*Noua lege a Chiriilor și Legea Proprietarilor* comentate și adnotate de *Corneliu Bolez*, consilier la Înalta Curte de Casație, în colaborare în ce privește doctrina și jurisprudența recentă cu *Eugen A. Barasch* avocat. Editura Alcalay București Calea Victoriei. Prețul 125 lei. Lucrarea dlui consilier Bolez vine la timp pentru ajutorul rezolvării multor greutăți juridice ridicate de noua lege a chiriilor; mai ales în Ardeal unde față cu regimul rechizițiilor aplicabilitatea noii legi pare discutabilă. Continuând expunerea de motive. desbaterile parlamentare, cât și mai ales jurisprudența la zi sub fiecare articol, această carte este indispensabilă dlor avocați și magistrați, cărora le-o recomandăm îndeosebi. Se găsește de vânzare la librăriile din Cluj și la autori în București. Odată cu restabilirea regimului dreptului comun devine de actualitate și *Legea proprietarilor* a cărui aplicare fusese suspendată în anul 1926, și de care se ocupă autorii în volumul pe care-l semnalăm.

# RENUMITELE AUTOMOBILE

Au sosit  
la magazinul  
de automobile



IOAN N. JILESCU CLUJ,  
STRADA REGINA MARIA NR. 16.

»NATIONALA«  
SOC. GENERALA DE ASIGURARE IN BUCUREȘTI

Capital și fonduri de garanții  
proprii peste 120  
milioane lei

AGENȚII IN TOATE ORAȘELE DIN ȚARĂ

**Nou!**

**Nou!**

# Cărțile Funduare

Ediția II-a  
de  
**Ștefan Laday**

**Prețul 300 lei**

Se află la administra-  
ția „Ardealul Juridic”  
contra costului  
achitat în prealabil

**CLUJ**  
Căsuța postală 127